

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาเรื่อง “ศึกษาความพร้อมและการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กรณีศึกษา หมู่บ้าน OTOP Village ตำบล เกาะเกิด จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” ผู้ศึกษาได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นกรอบในการศึกษาวิจัยดังนี้

1. ความหมายและความสำคัญของการท่องเที่ยว
 - 1.1 ความหมายของการท่องเที่ยว
 - 1.2 ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
 - 1.3 ความสำคัญของการท่องเที่ยว
2. การจัดการธุรกิจการท่องเที่ยว
 - 2.1 ความหมายของการจัดการ
 - 2.2 การจัดการในธุรกิจท่องเที่ยว
3. ความรู้เกี่ยวกับชุมชน
 - 3.1 ความหมายของชุมชน
 - 3.2 ความหมายของการท่องเที่ยวชุมชน
 - 3.3 การจัดการท่องเที่ยวชุมชน
 - 3.4 ความพร้อมและศักยภาพของชุมชน
4. แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม
 - 4.1 ความหมายของการมีส่วนร่วม
 - 4.2 ปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดการมีส่วนร่วม
 - 4.3 ลักษณะการมีส่วนร่วม
 - 4.4 ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยว
5. ยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยว
6. บทบาทขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่นต่อการจัดการท่องเที่ยว
 - 6.1 บทบาทของเทศบาลต่อการจัดการท่องเที่ยว
 - 6.2 บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษต่อการท่องเที่ยว
 - 6.3 บทบาทของการบริหารส่วนตำบลต่อการท่องเที่ยว
7. บริบทของตำบลเกาะเกิด จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
 - 7.1 ประวัติความเป็นมาของตำบลเกาะเกิด

- 7.2 การบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเกิด
- 7.3 ข้อมูลทั่วไปของตำบลเกาะเกิด
- 7.4 ข้อมูลสถานที่ท่องเที่ยวและกิจกรรมในตำบลเกาะเกิด
- 8. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. ความหมายและความสำคัญของการท่องเที่ยว

1.1 ความหมายของการท่องเที่ยว

ได้มีนักวิชาการได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยว ไว้ดังนี้

รชพร จันทร์สว่าง (2546 : 13) ได้กล่าวถึงการท่องเที่ยวไว้ว่า การท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมที่วิวัฒนาการมาจากการเดินทาง สมัยก่อนมนุษย์เดินทางเพื่อวัตถุประสงค์ต่างๆ เช่น การล่าสัตว์ ล่าอาณานิคม ความเชื่อทางศาสนา การค้าขาย การศึกษาและการพักผ่อน เป็นต้น

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2544 : 15) ได้อธิบายความหมายการท่องเที่ยวไว้ว่า การท่องเที่ยว หมายถึง การเดินทางเพื่อพักผ่อน คลายความเครียด แสวงหาประสบการณ์แปลกใหม่ โดยมีเงื่อนไขว่าการเดินทางนั้น เป็นการเดินทางเพียงชั่วคราวและ ผู้เดินทางจะต้องไม่ถูกบังคับให้เดินทาง

แม็คอินทอช (Mcintosh) (สุวรรณ จุฑากรณ์ และจริญญา เจริญสุข. 2545 : 71) ได้กล่าวถึงการท่องเที่ยวไว้ว่า เป็นการเดินทางเพื่อเปลี่ยนบรรยากาศ และสิ่งแวดล้อม โดยมีแรงกระตุ้นจากความต้องการในด้านกายภาพ ด้านวัฒนธรรม ด้านปฏิสัมพันธ์ และด้านสถานะหรือเกียรติคุณ

แม็คอินทอช และ โกลเดนเนอร์ (Mcintosh & Goeldner) (สุวรรณ จุฑากรณ์ และจริญญา เจริญสุข. 2545 : 72) ได้กล่าวถึงการท่องเที่ยวไว้ว่า หมายถึง ผลรวมของปรากฏการณ์ต่าง ๆ และความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักท่องเที่ยวกับธุรกิจและบริการต่าง ๆ รวมทั้งรัฐบาลประเทศเจ้าภาพและประชาชนในท้องถิ่นซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องอยู่ในกิจกรรมหรือกระบวนการในการดึงดูดด้วยการให้การต้อนรับที่อบอุ่น เปี่ยมไมตรีจิตแก่นักท่องเที่ยวหรือผู้มาเยือน

องค์การสหประชาชาติ (เสรี เวชชบุษกร. 2545 : 1) ได้กำหนดความหมายของการท่องเที่ยว ในการประชุมว่าด้วยการเดินทางและท่องเที่ยว ณ กรุงโรม ว่า การท่องเที่ยว หมายถึง กิจกรรมที่มีเงื่อนไขที่เกี่ยวข้องอยู่ 3 ประการ คือ

1. เป็นการเดินทางจากที่อยู่อาศัยปกติไปยังที่อื่นเป็นการชั่วคราว
2. เป็นการเดินทางด้วยความสมัครใจ

3. เป็นการเดินทางด้วยวัตถุประสงค์ใด ๆ ก็ตาม ที่มีใช้เพื่อการประกอบอาชีพหรือหารายได้โดยจุดมุ่งหมายของการเดินทางเพื่อการท่องเที่ยวต้องมีใช้เพื่อการประกอบอาชีพ และไปอยู่เป็นประจำ แต่เป็นไปเพื่อวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่ง หรือหลายๆ อย่าง ต่อไปนี้

- 3.1 เพื่อพักผ่อนในวันหยุด
- 3.2 เพื่อวัฒนธรรมหรือศาสนา
- 3.3 เพื่อการศึกษา
- 3.4 เพื่อการกีฬาและบันเทิง
- 3.5 เพื่อศึกษาประวัติศาสตร์และความสนใจพิเศษ
- 3.6 เพื่องานอดิเรก
- 3.7 เพื่อเยี่ยมชมญาติมิตร
- 3.8 เพื่อวัตถุประสงค์ทางธุรกิจ
- 3.9 เพื่อเข้าร่วมประชุมหรือสัมมนา

ดังนั้น คำว่า การท่องเที่ยว จึงเป็นคำที่มีความหมายกว้างขวางมิได้เฉพาะเพียงการเดินทางเพื่อพักผ่อนหย่อนใจหรือเพื่อความสนุกสนานบันเทิงรื่นรมย์อย่างที่เราส่วนมากเข้าใจกัน การเดินทางเพื่อการประชุมสัมมนา เพื่อความรู้ เพื่อการกีฬา เพื่อติดต่อธุรกิจ ตลอดจนการเยี่ยมชมญาติพี่น้องก็นับได้ว่าเป็นการท่องเที่ยวทั้งสิ้น

จากคำนิยามข้างต้นสรุปได้ว่า การท่องเที่ยว เป็นเรื่องที่มีความเกี่ยวข้องกับกิจกรรมการเดินทางของนักท่องเที่ยวที่มีวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกันทั้งที่เป็นการเดินทางเพื่อพักผ่อน ประกอบกิจกรรมตามความสนใจ หรือเพื่อประกอบธุรกิจซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการทำงานหรือการประกอบอาชีพ

1.2 ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

จากการประชุม Earth Summit เมื่อวันที่ 14 มิถุนายน ค.ศ. 1992 ณ กรุงริโอ เดอจาเนโร ประเทศบราซิล ในที่ประชุมมุ่งเน้นสู่ประเด็นการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และสรุปบทเรียนเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ผ่านมา เพื่อมุ่งสู่ การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ซึ่งทำให้เกิดแนวคิดของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งเกิดจากกระแสเรียกร้องหลัก 3 ประการ ดังต่อไปนี้ (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. 2544 : 14)

1. กระแสความต้องการให้เกิดจิตสำนึกการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว อันเป็นกระแสความต้องการของประชาชนทั่วโลก เพื่อให้เกิดการสร้างจิตสำนึกในแง่การอนุรักษ์ต่อสิ่งแวดล้อมในระดับท้องถิ่น ไปจนถึงขอบข่ายกว้างขวางไปทั่วโลก โดยเฉพาะการอนุรักษ์ระบบนิเวศเพื่อคงความหลากหลายทางชีวภาพ

2. กระแสความต้องการของนักท่องเที่ยว ให้เกิดการศึกษารเรียนรู้ในแหล่งท่องเที่ยว เป็น กระแสความต้องการที่มีมากขึ้นในหมู่นักท่องเที่ยว ที่ต้องการได้รับความรู้ ความเข้าใจ เรื่องการ ท่องเที่ยวมากกว่าความสนุกสนาน เพลิดเพลินเพียงอย่างเดียว เพื่อสร้างความพอใจให้แก่ นักท่องเที่ยวในรูปแบบใหม่

3. กระแสความต้องการของคนในชุมชนท้องถิ่น ให้เกิดการมีส่วนร่วมในการ พัฒนาการท่องเที่ยว เป็นกระแสความต้องการของชุมชนท้องถิ่น ที่จะมีส่วนร่วมในการพัฒนาการ ท่องเที่ยว เพื่อเป็นหลักประกันให้การพัฒนาการท่องเที่ยวเป็นไปในทิศทางที่ถูกต้อง และชุมชน ท้องถิ่นยอมรับผลในผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่จะได้รับ เพื่อให้เกิดการกระจายรายได้ที่ เหมาะสม

จากกระแสหลักทั้ง 3 กระแสข้างต้นก่อให้เกิดความตื่นตัวในการพัฒนาการท่องเที่ยว ทางเลือกใหม่ขึ้น เพื่อมาทดแทนหรือแข่งขันกับการท่องเที่ยวแบบเดิม โดยมีการประยุกต์รูปแบบ การท่องเที่ยวที่นำไปสู่กระแสหลักทั้ง 3 กระแสดังกล่าว มานำเสนอหลายรูปแบบ ซึ่งรูปแบบการ ท่องเที่ยวที่กล่าวถึงกันมากที่สุด รูปแบบหนึ่ง คือ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism)

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2544 : 4) กล่าวถึงที่มาของคำว่า Ecotourism เป็นคำผสม ระหว่าง Ecology แปลว่า นิเวศวิทยา และคำว่า Tourism แปลว่า การท่องเที่ยว ในวงการท่องเที่ยว และแวดวงวิชาการได้พยายามที่จะบัญญัติภาษาไทยไว้หลายคำ เช่น นิเวศสัญจรการท่องเที่ยวเพื่อ รักษาธรรมชาติ เป็นต้น และมีคำที่ได้รับความนิยมใช้กันแพร่หลายอีกคำหนึ่งคือ “การท่องเที่ยว เชิงอนุรักษ์”

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ได้เคยใช้คำว่า การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แทนคำว่า Ecotourism ดังจะเห็นได้จากเอกสารต่างๆ เกี่ยวกับ Ecotourism รวมทั้งนโยบายและแนวทางการ พัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (Ecotourism) ปี พ.ศ. 2538-2539 ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย อย่างไรก็ตาม ได้มีการท้วงติงกันว่า คำว่าการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์นั้น เป็นคำที่มีความหมายไม่ ตรงกับศัพท์ภาษาอังกฤษเดิม คือ Ecotourism ดังนั้น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยจึงได้บัญญัติคำ ว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ แทนคำ Ecotourism และส่งให้ราชบัณฑิตยสถานพิจารณาความถูกต้อง เหมาะสมอีกครั้งหนึ่ง เพื่อให้คำดังกล่าวเป็นคำที่สื่อความหมายร่วมกันของผู้เกี่ยวข้อง โดยจะ ประกาศเป็นนโยบายแห่งชาติต่อไป และเมื่อเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2541 ราชบัณฑิตยสถานได้ พิจารณาและเห็นชอบให้ใช้คำว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศแทนคำ Ecotourism เพราะถูกต้องตามหลัก ภาษาอังกฤษและสื่อความหมายถึงการท่องเที่ยวเพื่อรักษาระบบนิเวศได้

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2544 : 5) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไว้ ว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง การท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบในแหล่งท่องเที่ยว ที่

เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยว โดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้อง ภายใต้การจัดการอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่น เพื่อมุ่งให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน

ภราเดช พัชฌวิเชียร (2539 : 5) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไว้ว่า เป็นการเดินทางท่องเที่ยวในพื้นที่ธรรมชาติ วัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งมีข้อกำหนดในเรื่องรูปแบบและสถานที่ตลอดจนนักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมาย

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2545 : เว็บไซต์) ได้อธิบายถึง การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) คือการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อแหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ โดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน ของผู้ที่เกี่ยวข้อง ภายใต้การจัดการสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่น เพื่อมุ่งเน้นให้เกิดจิตสำนึกแห่งการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน

บำรุง คูหา (2553 : เว็บไซต์) ให้ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง การท่องเที่ยวที่มีนิเวศวิทยาเป็นรากฐานหรือการท่องเที่ยวที่มีธรรมชาติเป็นรากฐานที่มั่นคง และนอกจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์จะเป็นการท่องเที่ยวชมโดยปกติแล้วยังจะช่วยเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในคุณลักษณะทางวิทยาศาสตร์และนิเวศวิทยาของจุดสนใจทางธรรมชาติอีกด้วย จะเห็นได้ว่า การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะเน้นในเรื่อง

1. คำนึงถึงคุณค่าทางธรรมชาติและยอมรับว่าจุดประสงค์ของอุทยานแห่งชาติเพื่ออนุรักษ์พันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ และสภาพภูมิทัศน์
2. ส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวและการเดินทางให้ยั่งยืนตลอดไป ทั้งทางด้านนิเวศและวัฒนธรรม
3. ส่งเสริมและมีการกระตุ้นให้มีการอนุรักษ์ และการลงทุนโดยใช้ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยว
4. พัฒนาจิตสำนึก ความรับผิดชอบต่อประชาชนและรากฐานสำหรับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
5. ให้การศึกษา และจูงใจนักท่องเที่ยวให้มีส่วนร่วม และรู้สึกทราบซาบซึ้งถึงคุณค่าของทรัพยากรทางธรรมชาติและธรรมชาติ

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (2553 : เว็บไซต์) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไว้ว่า เป็นการท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่เอื้อประโยชน์ต่อการอนุรักษ์ เนื่องมาจากมีรายได้สำหรับดูแลพื้นที่ และสร้างงานให้เกิดในชุมชน และสร้างจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อม

ณรงค์เดช นวลมีเชื้อ (2540 : 54-64) ได้รวบรวมคำจำกัดความของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) จากบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวไว้หลายท่าน ดังนี้

เฮคเตอร์ ซีบอลลอส ลาซูเริน (Hector Ceballos-Lasurain) แห่งสหภาพสากลว่าด้วยการอนุรักษ์ (International Union for the Conservation of Nature and Resource – IUCN) ซึ่งกล่าวได้ว่าเป็นบุคคลแรกที่กำหนดความหมายของการท่องเที่ยวรูปแบบหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการเดินทางไปยังแหล่งธรรมชาติโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อชื่นชมศึกษา เรียนรู้ และเพลิดเพลินไปกับทัศนียภาพ พืชพรรณและสัตว์ป่า ตลอดจนลักษณะทางธรรมชาติที่ปรากฏในแหล่งธรรมชาติเหล่านั้น

สถาบันสิ่งแวดล้อม (The Ecotourism Society) ให้คำนิยามว่า การเดินทางท่องเที่ยวที่รับผิดชอบต่อแหล่งธรรมชาติซึ่งมีการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนท้องถิ่นดีขึ้น

สมาคมการท่องเที่ยวอนุรักษ์ธรรมชาติในประเทศสหรัฐอเมริกา ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) ว่าเป็นการท่องเที่ยวที่มีจุดมุ่งหมายไปสู่แหล่งธรรมชาติต่าง ๆ เพื่อความเข้าใจในวัฒนธรรมและธรรมชาติของสถานที่นั้น โดยไม่รบกวนและเปลี่ยนแปลงสภาพทางชีววิทยาของพื้นที่ โดยให้ชาวบ้านโดยรอบมีรายได้จากการท่องเที่ยวด้วย

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศว่า คือ การท่องเที่ยวโดยเข้าไปสัมผัสกับธรรมชาติ ซึ่งต้องมีการให้ความรู้ทางนิเวศวิทยาจากผู้ที่มีความรู้ในเรื่องนั้นๆ อย่างแท้จริง เพื่อให้นักท่องเที่ยวที่เข้าไปมีความรู้เพิ่มขึ้น ปัจจุบันความหมายนี้ยังได้รวมไปถึงสภาพทางวัฒนธรรม วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของประชาชนในท้องถิ่น ความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น (Endemic) ที่ต้องรักษาไว้ การท่องเที่ยวแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จึงมุ่งเน้นการสัมผัสธรรมชาติและท้องถิ่นอย่างแท้จริง

จากการรวบรวมคำจำกัดความของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ สรุปได้ว่า คำศัพท์ Ecotourism มักถูกใช้สลับไปมากับ Sustainable Tourism และ Nature – Based Tourism (การท่องเที่ยวในวิถีของธรรมชาติ) ศัพท์ทั้ง 3 คำนี้ไม่ใช่คำพ้องที่มีความหมายเหมือนกันหรือคล้ายคลึงกันอย่างผูกขาด การท่องเที่ยวทุกแบบควรยั่งยืน (Sustainable tourism) นั่นคือเอื้อประโยชน์ในการถนอมสิ่งแวดล้อม สังคม และเศรษฐกิจ (Nature – based tourism) เน้นอย่างเดียวกันที่เกี่ยวข้องกับสถานที่ท่องเที่ยวที่เป็นธรรมชาติ ส่วน การท่องเที่ยวเชิงนิเวศนิยมแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นธรรมชาติ แต่จะมุ่งความสนใจไปยังการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมธรรมชาติให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวและให้ผลประโยชน์แก่ชุมชน

กล่าวโดยสรุปได้ว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง การท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ รวมทั้งทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศและการท่องเที่ยว

โดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้เกี่ยวข้อง ภายใต้การจัดการอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น เพื่อมุ่งให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืนซึ่งในงานวิจัยนี้แม้ว่าจะเป็นกรณีศึกษาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ แต่ชุมชนที่ศึกษาครั้งนี้ไม่มีลักษณะครบถ้วนตามความหมายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทั้งหมด เป็นเพียงบางส่วนของที่กล่าวได้ว่าเป็นเชิงนิเวศ ซึ่งได้แก่วิถีชีวิต วัฒนธรรม การเรียนรู้ด้านสุขภาพ ด้านการเกษตร ผลิตภัณฑ์ชุมชน การพักในบ้านพักสัมผัสวัฒนธรรมชนบท (Home stay) รวมทั้งการนวดสมุนไพรรักษาโรคอีกด้วย

1.3 ความสำคัญของการท่องเที่ยว

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2546 : 17) สรุปว่า การท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมที่มีความสำคัญสูงสุดระดับหนึ่ง ซึ่งถูกพัฒนาให้กลายเป็นธุรกิจท่องเที่ยว ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจในรูปแบบต่าง ๆ ดังนี้

1. ความสำคัญของการท่องเที่ยวต่อเศรษฐกิจ คือการสร้างรายได้ในรูปแบบของเงินตราต่างประเทศ หลายประเทศเกิดการตื่นตัวและให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยวเนื่องจากเล็งเห็นผลกำไรจากการท่องเที่ยว ในทางเศรษฐศาสตร์ถือว่า รายได้ที่เกิดจากการท่องเที่ยวระหว่างประเทศจัดเป็นรายได้สินค้านำเข้า ดังนั้นการท่องเที่ยวระหว่างประเทศจึงเป็นแหล่งสำคัญของรายได้ในรูปแบบเงินตราต่างประเทศ จากรายงานขององค์การการท่องเที่ยวโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปี พ.ศ.2541 การท่องเที่ยวระหว่างประเทศเป็นสินค้าส่งออกที่สร้างรายได้ที่สูงที่สุด เมื่อเปรียบเทียบกับรายได้ที่เกิดขึ้นจากการส่งออกสินค้าประเภทอื่น สำหรับประเทศไทย การท่องเที่ยวเป็นแหล่งสร้างเงินตราต่างประเทศที่สำคัญต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศก่อให้เกิดการกระจายรายได้และการจ้างงาน การท่องเที่ยวก่อให้เกิดผลทางด้านเศรษฐกิจโดยตรงของประเทศ ซึ่งกระจายไปสู่ท้องถิ่นทั่วทุกภาค ประเทศไทยมีแหล่งท่องเที่ยวที่กระจายอยู่ทุกพื้นที่ของประเทศ ซึ่งดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวให้เดินทางไปท่องเที่ยวได้ตลอดปี

2. ความสำคัญของการท่องเที่ยวต่อสังคม การสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างนักท่องเที่ยวและเจ้าของท้องถิ่น การท่องเที่ยวมีผลต่อสังคมเนื่องจากวัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยวทำให้คนได้มีการเดินทางไปรู้จักสถานที่ใหม่ ๆ ซึ่งมีสภาพแวดล้อมและความเป็นอยู่ที่แตกต่างไปจากชีวิตประจำวัน การได้มีโอกาสเข้าไปสัมผัส เรียนรู้วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี และวิถีชีวิตที่แตกต่าง ทำให้ได้มีโอกาสเรียนรู้และเข้าใจเอกลักษณ์เฉพาะแต่ละพื้นที่อันนำไปสู่ความเข้าใจอันดีระหว่างพื้นที่เล็ก ๆ ซึ่งขยายใหญ่ขึ้นเป็นภูมิภาคประเทศ และทั่วทั้งโลก

นอกจากนี้การท่องเที่ยวมีส่วนก่อให้เกิดความสัมพันธ์ด้านการเมืองระหว่างประเทศ การท่องเที่ยวโดยเฉพาะการท่องเที่ยวระหว่างประเทศก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงด้านนโยบายต่าง ๆ เพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว รัฐบาลของแต่ละประเทศซึ่งเป็นผู้มีบทบาททางการเมือง

จำเป็นต้องปรับเปลี่ยนนโยบายให้สอดคล้องกับนโยบายสากล การฟื้นฟูอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น การท่องเที่ยวมีส่วนช่วยกระตุ้นให้คนในท้องถิ่นเกิดความสามัคคีเพื่อรักษาศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่นตนเอง ตลอดจน การรักษาสีงแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว สถานที่ท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ที่มีความเปราะบางต่อการบุกรุกหากขาดการควบคุมดูแลอย่างดี พื้นที่นั้นอาจกลายเป็นพื้นที่เสื่อมโทรมได้

ดังนั้นการท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมที่มีความสำคัญต่อประเทศในด้านเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งปัจจุบันหลายประเทศรวมทั้งประเทศไทยต่างเล็งเห็นความสำคัญ และให้การส่งเสริมการท่องเที่ยว อย่างไรก็ตาม การพัฒนาดังกล่าวควรได้รับความเห็นชอบและความร่วมมือจากผู้มีส่วนที่เกี่ยวข้องอย่างรอบคอบ คือ คำนึงถึงประโยชน์ที่จะได้รับ และผลเสียของที่ติดตามมาภายหลัง เพื่อการท่องเที่ยวจะได้เป็นกิจกรรมที่มีการพัฒนาอย่างยั่งยืนต่อไป

2. การจัดการธุรกิจการท่องเที่ยว

2.1 ความหมายของการจัดการ

ธงชัย สันติวงษ์ (2536 : 1) กล่าวว่า การจัดการ หมายถึง ภารกิจของบุคคลใดบุคคลหนึ่งหรือหลายคนที่เข้ามาทำหน้าที่ประสานให้การทำงานของบุคคลที่ต่างฝ่ายต่างทำ และไม่อาจประสบความสำเร็จจากการแยกกันทำให้สามารถบรรลุผลสำเร็จได้ด้วยดี

สมพงษ์ เกษมสิน (2540 : 22) การจัดการ หมายถึง การใช้ศาสตร์และศิลปะ เพื่อนำทรัพยากรบริหารมาประกอบกระบวนการจัดการ ให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ

พะยอม วงศ์สารศรี (2531 : 30) กล่าวว่า การจัดการ คือ กระบวนการที่จัดการใช้ศิลปะและกลยุทธ์ต่างๆ ดำเนินกิจกรรมตามขั้นตอน โดยอาศัยความร่วมมือร่วมแรงร่วมใจของสมาชิกในองค์กร การตระหนักถึงความสามารถ ความถนัด ความต้องการและความมุ่งหวังด้านความเจริญก้าวหน้าในการปฏิบัติงานของสมาชิกในองค์กรควบคู่ไปด้วย องค์กรจึงจะสัมฤทธิ์ผลตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2545 : 13) ได้อธิบายความหมายของการจัดการ คือ กระบวนการในการประสานบุคคลและทรัพยากรอื่นๆ เพื่อปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายองค์กร โดยทั่ว ๆ ไปในการบริหารมักจะอาศัยทรัพยากรหลักประเภทวัสดุ อุปกรณ์ คน เงิน ข่าวสารข้อมูล

สรุปได้ว่า ความหมายของการจัดการ กระบวนการที่ประกอบด้วย คือ การวางแผนงาน โดยการประสานงานซึ่งประสานทั้งบุคคล และทรัพยากรอื่น ๆ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายและสำเร็จไปด้วยดี

2.2 การจัดการในธุรกิจท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2545 : 17) ได้ให้ความหมายการจัดการในธุรกิจท่องเที่ยว หมายถึง การกระทำอย่างมีเป้าหมายที่สอดคล้องกับหลักการ ทฤษฎี และแนวคิดที่เหมาะสม ยิ่งไปกว่านี้ต้องคำนึงถึงสภาพที่แท้จริง รวมทั้งข้อจำกัดต่าง ๆ ของสังคมและสภาพแวดล้อม การกำหนดแนวทาง มาตรการ และแผนปฏิบัติการที่ดีต้องคำนึงถึงกรอบความคิดที่ได้กำหนดไว้ มิฉะนั้นแล้ว การจัดการท่องเที่ยวจะดำเนินไปอย่างไรทิศทางและประสบความสำเร็จ

ภราเดช พยัคฆ์วิเชียร (2540 : 257) กล่าวว่า การจัดการธุรกิจการท่องเที่ยว คือ แนวทางการจัดการทรัพยากรที่คำนึงการรักษาสภาพแวดล้อม การใช้ทรัพยากรให้คุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด โดยมีแนวทางในการจัดการดังนี้ คือ การกำหนดเกณฑ์และการดำเนินการจัดการแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพเป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ในการปฏิบัติและการดำเนินการภายใต้กระบวนการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้อง การจัดเขตพื้นที่ภายในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อการใช้ประโยชน์ในการท่องเที่ยว หรือ กิจกรรมอื่น ๆ ประเมินความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวและกำหนดปริมาณ การควบคุม และมาตรการจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยวให้เหมาะสม เพื่อป้องกันปัญหา ความแออัด คับคั่ง มลพิษตกค้าง เสี่ยงรบกวน และการทำลายพืชพรรณ ควบคุมการพัฒนาพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวให้มีความเหมาะสมกับสภาพวัฒนธรรมในพื้นที่ ใช้มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครอง ดูแล รักษา ทรัพยากรสิ่งแวดล้อม

สรุปได้ว่า การจัดการธุรกิจท่องเที่ยว คือ แนวทางในการจัดการธุรกิจการท่องเที่ยวที่มีเป้าหมาย และมาตรการที่ชัดเจน ในด้านต่างๆ เช่น จัดการทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ท่องเที่ยว กำหนดปริมาณนักท่องเที่ยว การจัดเขตพื้นที่สำหรับท่องเที่ยวเพื่อใช้ประโยชน์ และ ทำกิจกรรมอื่นๆ

3. ความรู้เกี่ยวกับชุมชน

3.1 ความหมายของชุมชน

อุไรพรรณ ปรากฏมทรัพย์ (2544 : 7) กล่าวถึง ความหมายของชุมชนว่าอาจแบ่งได้เป็น 2 ลักษณะดังนี้

1. ชุมชนตามพื้นที่ ซึ่งเป็นไปตามขอบเขตทางภูมิศาสตร์ที่แบ่งตามการปกครองได้แก่ หมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัด ภาค ประเทศ เป็นต้น
2. ชุมชนตามหน้าที่ หมายถึง การที่บุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป มารวมกันเป็นกลุ่มกำหนดระเบียบแบบแผน ข้อบังคับขึ้นเพื่อประกอบหน้าที่หรือกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งขึ้นเป็นองค์กรหนึ่ง

นอกจากนี้ “ชุมชน” อาจเรียกชื่อต่างกันตามลักษณะที่สำคัญของชุมชนนั้น ๆ เช่น ชุมชนเมือง ชุมชนที่พักอาศัย ชุมชนสถาบันทางสังคม ชุมชนพาณิชย์ ชุมชนอุตสาหกรรม

สำหรับในทางสังคมวิทยาได้พิจารณาชุมชนเกี่ยวกับโครงสร้างและส่วนประกอบของชุมชนทุกรูปแบบ และมีองค์ประกอบคือ ประชาชนหรือคน ความสนใจร่วมกัน อาณาเขตบริเวณหรือพื้นที่การปฏิบัติต่อกัน ความสัมพันธ์ของสมาชิกที่ผูกพันให้อยู่ร่วมกันในชุมชนประกอบขึ้นมาเป็นชุมชน คือ ประโยชน์องค์รวมทั้งหมดในชุมชนนั้นๆ

ชุมชนในการศึกษาครั้งนี้ หมายถึง ชุมชนที่มีลักษณะตามพื้นที่ และ ชุมชนตามหน้าที่ร่วมกัน คือเป็นการรวมกันของบุคคล และชุมชนในหมู่บ้านและตำบลเดียวกัน คือชุมชนตำบลเกาะเกิด ซึ่งจังหวัดที่รวมกลุ่มกันจัดให้มีการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชุมชนขึ้น ดังนั้นจึงอาจเรียกได้ว่าเป็นการท่องเที่ยวชุมชนด้วยก็ได้

3.2 ความหมายของการท่องเที่ยวชุมชน

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวชุมชน ไว้ว่า เป็นทางเลือกในการจัดการท่องเที่ยวบนฐานความคิดที่ชาวบ้านทุกคนเป็นเจ้าของทรัพยากร และเป็นผู้มีส่วนได้ ส่วนเสียจากการท่องเที่ยว ในการนำเอาทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นตามธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมประเพณี วิถีชีวิต และวิธีการผลิตของชุมชนมาใช้เป็นต้นทุน หรือ ปัจจัยในการจัดการท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม รวมทั้งมีการพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชนให้มีความรู้ ความสามารถในการดำเนินงานตั้งแต่การตัดสินใจ การวางแผน การดำเนินงาน การสรุปทบทวน โดยเน้นให้เกิดความยั่งยืนสู่คนรุ่นลูกหลาน และเกิดประโยชน์ต่อท้องถิ่น ตลอดจนคำนึงถึงความสามารถในการรองรับของธรรมชาติเป็นสำคัญ

3.3 การจัดการท่องเที่ยวชุมชน

จากความหมายของการจัดการและการจัดการธุรกิจท่องเที่ยวสามารถประมวลเป็นการจัดการท่องเที่ยวชุมชนได้ว่า เป็นทางเลือกในการจัดการการท่องเที่ยวบนฐานความคิดที่ชาวบ้านทุกคนเป็นเจ้าของทรัพยากร และเป็นผู้มีส่วนได้ ส่วนเสียจากการท่องเที่ยว ในการนำเอาทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นตามธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต และวิธีการผลิตของชุมชนมาใช้เป็นต้นทุน

พจนานุกรม (2540 : 33) ได้กล่าวถึงการจัดการท่องเที่ยวชุมชน ว่าคือการมีส่วนร่วมของประชาชนและเป็นอีกแนวทางหนึ่งในการสร้างพลังความเข้มแข็งให้ชุมชน และสามารถตอบสนองนำไปสู่กระบวนการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืนได้

นอกจากนี้ยังมีความหมายของการท่องเที่ยวโดยชุมชน (The definition of community based tourism : CBT) คือการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม

กำหนดทิศทางโดยชุมชน จัดการโดยชุมชนและชุมชนมีบทบาทเป็นเจ้าของมีสิทธิในการจัดการดูแลเพื่อให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้มาเยือน (พจนานวนศรี. 2540 : 14)

อุไรพรรณ ปรางอุคมทรัพย์ (2544 : 35) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน หมายถึงการท่องเที่ยวที่ชุมชนเป็นเจ้าของและมีการจัดการด้วยตนเอง โดยคำนึงถึงทรัพยากรธรรมชาติ รายได้ที่ได้รับจากการประกอบธุรกิจท่องเที่ยวและการใช้รายได้เพื่อยกระดับความเป็นอยู่ หรือโดยสรุปคือการเกี่ยวข้องกันระหว่างการอนุรักษ์ ธุรกิจและการพัฒนาชุมชน

สรุปได้ว่า การจัดการท่องเที่ยวชุมชน คือ การบริหารจัดการของชาวบ้านในชุมชนที่จัดให้มีการท่องเที่ยว โดยคำนึงถึงทรัพยากรธรรมชาติ และให้ความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมของชุมชน เพื่อก่อให้เกิดรายได้ภายในชุมชน

3.4 ความพร้อมและศักยภาพของชุมชน

ความพร้อมและศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการจัดการการท่องเที่ยว จากการศึกษาของอุไรพรรณ ปรางอุคมทรัพย์ (2544 : 7) พบว่า ปัจจัยที่บ่งชี้ความพร้อมและศักยภาพของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เป็นการท่องเที่ยวอีกรูปแบบหนึ่งมีส่วนคล้ายกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์หรือการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนประกอบด้วยปัจจัยหลักที่สำคัญ 4 ประการคือ

1. ปัจจัยด้านลักษณะพื้นที่ โดยมีปัจจัยย่อยที่อธิบายปัจจัยหลักซึ่งผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ

1.1 การเป็นแหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นและอาจมีส่วนประกอบของวิถีชีวิตหรือวัฒนธรรม ชุมชน ประวัติศาสตร์ หรือเอกลักษณ์โดดเด่นอื่น ๆ ผลการให้ค่าน้ำหนักโดยของผู้ทรงคุณวุฒิ

1.2 พื้นที่ที่มีศักยภาพในการสร้างโอกาสเรียนรู้และประสบการณ์การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ให้แก่นักท่องเที่ยว

1.3 สภาพธรรมชาติหรือระบบนิเวศของพื้นที่ไม่ถูกรบกวนหรือมีการตัดแปลงโดยฝีมือมนุษย์น้อยที่สุด ยกเว้นในส่วนที่เป็นชุมชน หรือการพัฒนาสาธารณูปโภคพื้นฐานของชุมชน เช่น การกำหนดเขตพื้นที่ในการประกอบกิจกรรมการท่องเที่ยว การกำหนดมาตรการติดตามตรวจสอบ และประเมินผล และการมีมาตรการในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

2. ปัจจัยด้านกิจกรรมและกระบวนการเป็นการท่องเที่ยวที่เอื้อต่อการเรียนรู้ เช่น กิจกรรมที่ไม่ส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อม หรือส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมน้อยที่สุด กฎระเบียบในการควบคุมนักท่องเที่ยว กิจกรรมที่สร้างจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้แก่นักท่องเที่ยว กิจกรรมที่สร้างจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์ กิจกรรมที่

ชุมชนท้องถิ่นสามารถจัดการและดำเนินการเอง หรือออกแบบกิจกรรมท่องเที่ยวที่สร้างความเพลิดเพลินและเพิ่มพูนประสบการณ์ให้แก่นักท่องเที่ยว

3. ปัจจัยด้านองค์กรชุมชน เช่น การกำหนดกฎระเบียบและแนวทางปฏิบัติสำหรับสมาชิกชุมชนในดำเนินงานด้านการท่องเที่ยว การสร้างระบบและวิธีการกระจายผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวให้สมาชิกและชุมชนโดยส่วนรวมเป็นธรรม การสร้างระบบและการคืนผลประโยชน์สู่การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม มืองค์กรรองรับในการดำเนินงานและจัดการ ระบบผู้นำที่เข้มแข็ง และเป็นที่ยึดถือของชุมชน การจัดการ วิธีการและวิธีรักษาความปลอดภัยให้แก่นักท่องเที่ยว มีความรู้และทักษะในการจัดการและแก้ไขผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและปัญหาอื่น ๆ จากการท่องเที่ยวได้ ควรมีทักษะการบริหารจัดการเบื้องต้น เช่น การติดต่อประสานงาน การจัดระบบนำเที่ยว การจัดการ ด้านการตลาด การบัญชีและการเงิน ความตั้งใจและมุ่งมั่นที่จะดำเนินงานด้านการท่องเที่ยว มีความรู้ความเข้าใจในการเป็นมัคคุเทศก์ท้องถิ่น หรือนักสื่อความหมายได้เป็นอย่างดี ควรมีทักษะด้านภาษาต่างประเทศพอสมควร

4. แนวความคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

การวิจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม ซึ่งเป็นพฤติกรรมของประชาชนที่อยู่ร่วมกันในสังคม ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา เพื่อแก้ไขปัญหาของชุมชนหรือการพัฒนาที่ดี มีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในลักษณะของบุคคลและกลุ่มอยู่จำนวนหนึ่ง สามารถแยกประเด็นได้ดังนี้

4.1 ความหมายของการมีส่วนร่วม

ยูวัฒน์ วุฒิเมธี (2526 : 2) ได้อธิบายความหมายของการมีส่วนร่วมว่า เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการคิดริเริ่ม การพิจารณาตัดสินใจ การร่วมปฏิบัติและร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่าง ๆ อันมีผลกระทบมาถึงประชาชนเอง

รีเดอร์ (Reeder) (สุพัฒน์ วงศ์คำพันธ์. 2539 : 5) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ว่า การมีส่วนร่วม ในการปะทะสังสรรค์ทางสังคมซึ่งรวมทั้งการมีส่วนร่วมของปัจเจกบุคคล และการมีส่วนร่วมของกลุ่ม

เสนห์ จามริก (2537 : 11) ได้ให้ความหมายการมีส่วนร่วมไว้ว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนไม่ได้ หมายถึง การชักจูงประชาชนเข้าร่วมกิจกรรมตามที่นักวิชาการหรือองค์กรตั้งขึ้น แต่หมายรวมถึง การให้ชุมชนมีกิจกรรมและดำเนินการของเขาเองในชุมชน

ไพรัช เตชะรินทร์ (2527 : 6) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ว่า คือกระบวนการที่รัฐบาลทำการส่งเสริม ชักนำ และสร้างโอกาสให้กับประชาชนในชุมชนทั้งในส่วนบุคคล กลุ่มชน

ชมรม สมาคม มูลนิธิ และองค์กรอาสาสมัคร ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานเรื่องใดเรื่องหนึ่ง หรือหลายเรื่องรวมกัน

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และสถาบันวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (2540 : 21) ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมว่า “แนวความคิดของการมีส่วนร่วมเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นเป็นหลัก โดยได้รวมถึงการมีส่วนร่วมกับทุกองค์กร ทั้งภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องเพื่อให้กระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีเป้าหมายและทิศทางเดียวกันการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นประเด็นปัญหาใหญ่ที่ไม่สามารถเกิดขึ้นได้ง่ายนักในภาวะสังคมปัจจุบันปัจจุบันการมีส่วนร่วมยังอยู่ในวงจำกัด และขาดความสมดุล เช่น ความร่วมมือระหว่างอุทยานแห่งชาติกับองค์กรปกครองท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวในเขตอนุรักษ์การร่วมมือระหว่างประชาชนในพื้นที่กับผู้ควบคุมดูแลทรัพยากรและการประสานงานระหว่างผู้ประกอบการกับส่วนราชการ เป็นต้น รูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชน ยังคงเป็นลักษณะของการมีกิจกรรมที่มีรายได้เสริมจากการท่องเที่ยว เป็นการค้าขายในธุรกิจการท่องเที่ยวมากกว่ามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยว มีเพียงองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นบางแห่งเท่านั้นที่มีโอกาสในการจัดการในบางพื้นที่ที่ประชาชนได้จัดตั้งกลุ่มและดำเนินการจัดการการท่องเที่ยวเอง โดยเสนอเชื่อมโยงพื้นที่เกษตรกรรมของชุมชนและพื้นที่อนุรักษ์ใกล้เคียง

จำเนียร ศิลปอาษา (2540 : 18) สรุปว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน คือ การที่ประชาชนก่อให้เกิดกระบวนการ และ โครงสร้างที่ประชาชนในชนบทสามารถที่จะแสดงออกถึงความต้องการของตน การจัดอันดับความสำคัญ การเข้าร่วมในการพัฒนาและได้รับประโยชน์จากการพัฒนานั้น โดยการเน้นที่การให้อำนาจการตัดสินใจแก่ประชาชนในชนบท

สรุปได้ว่า จากการที่นักวิชาการหลายท่านๆ ได้ให้ความหมายการมีส่วนร่วมของประชาชนพอสรุปได้ว่า คือการที่ประชาชนเข้าร่วมในการคิดค้นปัญหา หาสาเหตุของปัญหา รวมทั้งกำหนดทางเลือกที่ดีที่สุดในการแก้ปัญหา ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติรวมทั้งร่วมรับผิดชอบ และติดตามผลกระทบที่เกิดขึ้น เพื่อให้ชุมชนเข้มแข็ง และพัฒนาคุณภาพของประชาชนในท้องถิ่นดีขึ้น โดยพัฒนาให้เกิดการพึ่งตนเองได้ซึ่งเป็นการนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

4.2 ปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดการมีส่วนร่วม

จากการศึกษาปัจจัยที่ทำให้เกิดความเข้มแข็งของประชาคมตำบล บทวิเคราะห์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (วิบูลสุข บัณฑิตย์ และมันทนา สามารถ. 2548 : 45) ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมไว้ว่าจะต้องอาศัยเงื่อนไขให้เกิดการมีส่วนร่วม เช่น การนำความคิดเห็นของมวลชนเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของแผนพัฒนาตำบล และการมีกิจกรรมที่หลากหลายก็จะสามารถรองรับการมีส่วนร่วมที่กว้างขึ้นได้อีกด้วย ทั้งนี้จะเห็นได้ว่าผู้นำชุมชนเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิดการมีส่วนร่วม ใน

ข้างต้นเป็นการกล่าวถึงผู้นำในลักษณะที่เป็นทางการ ในขณะที่ยังมีกิจกรรมในชุมชนที่เกิดจากประชาชนเป็นผู้จัดตั้ง การเกิดกิจกรรมในลักษณะนี้ต้องอาศัยผู้นำตามธรรมชาติที่มีอยู่ในชุมชนเป็นเงื่อนไขสำคัญที่ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมในกิจกรรมนั้น ๆ ผู้นำตามธรรมชาตินี้จะต้องมีลักษณะที่สำคัญมีคุณสมบัติพื้นฐานสำคัญ คือมีคุณสมบัติพื้นฐานตามค่านิยมชุมชน เช่น มีความเสียสละอดทน ซื่อสัตย์ เมตตากรุณา

องค์การอนามัยโลก (World Health Organization) (สุวรรณณี คงทอง, 2536 : 15) ได้เสนอปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมไว้ 3 ประการคือ

1. ปัจจัยของสิ่งดึงดูด หมายถึง การมองเห็นช่องทางการมีส่วนร่วมในกิจกรรมใด ๆ นั้นจะมีเหตุผลที่สำคัญ คือ ประการแรก มองเห็นว่าตนจะได้ผลตอบแทนในสิ่งที่ทำไปและประการที่สอง การได้รับการบอกกล่าวหรือได้รับการชักชวนจากบุคคลอื่นให้เข้าร่วม โดยมีสิ่งจูงใจเป็นตัวกระตุ้น

2. ปัจจัยโครงสร้างของโอกาส หรือช่องทางในการเข้าร่วม หมายถึง การมองเห็นช่องทางในการมีส่วนร่วม และการมองเห็นประโยชน์ที่ได้หลังการมีส่วนร่วม ดังนั้น พื้นฐานทางด้านโครงสร้างของช่องทางการมีส่วนร่วม จึงควรมีลักษณะดังนี้ ประการแรก เปิดโอกาสให้ทุก ๆ คนในชุมชนมีโอกาสเข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนารูปแบบ ประการที่สอง มีการกำหนดเวลาที่ชัดเจนแน่นอน เพื่อที่ผู้ที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมสามารถกำหนดเงื่อนไขตามสภาพเป็นจริงของตนเองได้ และประการที่สาม มีการกำหนดลักษณะและกิจกรรมที่แน่นอนว่าจะทำอะไร

3. ปัจจัยด้านอำนาจ ในการส่งเสริมกิจกรรมของการมีส่วนร่วม คือ การที่ประชาชนสามารถกำหนดเป้าหมาย วิธีการ และผลประโยชน์ของกิจกรรมได้

ซูเกียรติ ภัยลี (2536 : 35) กล่าวว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมมี 3 ประการคือ

1. ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ
2. ปัจจัยทางด้านสังคมและเศรษฐกิจ ได้แก่ การศึกษา อาชีพ รายได้ และการเป็นสมาชิกกลุ่ม
3. ปัจจัยทางการติดต่อสื่อสาร ได้แก่ การติดต่อสื่อสารมวลชนและสื่อบุคคล

ปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดความมีส่วนร่วม สรุปได้ดังนี้ คือ ปัจจัยที่ก่อให้เกิดแรงดึงดูด ทำให้มองเห็นประโยชน์จากการมีส่วนร่วม โดยต้องเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็น และต้องเป็นกิจกรรมที่สามารถกำหนดได้เป็นรูปธรรม

4.3 ลักษณะการมีส่วนร่วม

ไพรัตน์ เจริญรินทร์ (2527 : 6) ได้กล่าวถึงลักษณะของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชนบทไว้ดังนี้

1. ร่วมทำการศึกษา ค้นคว้าปัญหา และหาสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน ตลอดจนความต้องการของชุมชน
2. ร่วมคิดและสร้างรูปแบบ และวิธีการพัฒนาเพื่อแก้ไขและคิดปัญหาของชุมชนหรือเพื่อสร้างสิ่งใหม่ที่มีประโยชน์ต่อชุมชนหรือสนองต่อความต้องการของชุมชน
3. ร่วมวางแผนนโยบาย หรือแผนงาน หรือโครงการหรือกิจกรรมเพื่อจัดและแก้ไขปัญหา และตอบสนองความต้องการของชุมชน
4. ร่วมตัดสินใจการใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม
5. ร่วมจัดหรือปรับปรุงระบบบริหารงานพัฒนาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล
6. ร่วมลงทุนในกิจกรรม โครงการของชุมชนตามขีดความสามารถของตนเอง
7. ร่วมปฏิบัติตามนโยบายแผนงาน โครงการและกิจกรรมให้บรรลุตามเป้าหมาย
8. ร่วมควบคุม ติดตามประเมินผล และร่วมบำรุงรักษาโครงการและกิจกรรมที่ทำได้โดยเอกชนและรัฐบาลให้ใช้ประโยชน์ได้ตลอดไป

ปธาน สุวรรณมงคล (2527 : 5) ได้กล่าวถึงลักษณะการมีส่วนร่วมไว้ 4 ประการดังนี้ คือ

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ
2. การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน
3. การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์
4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล

สรุปได้ว่า ลักษณะการมีส่วนร่วมมีหลากหลายรูปแบบ แต่สิ่งที่สำคัญในทุก ๆ รูปแบบ คือ การติดต่อสื่อสาร เพื่อค้นหาสาเหตุและความต้องการที่แท้จริงของชุมชน โดยขั้นตอนที่สำคัญของการมีส่วนร่วมคือ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ โดยจัดการทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

4.4 ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยว

ดร.ชนันท์ เอ็มพันธ์ (2546 : 15) ได้กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น ในการจัดการท่องเที่ยวมีหลายระดับขึ้นอยู่กับปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกของชุมชน ปัจจัยภายในชุมชน ได้แก่

1. ความพร้อมด้านทักษะการจัดการการท่องเที่ยว เช่น การบริการสื่อความหมาย ธรรมชาติ การนำเที่ยว การจัดการที่พักและอาหารสำหรับนักท่องเที่ยว เป็นต้น

2. ความพร้อมของทรัพยากรที่จำเป็นในการจัดการการท่องเที่ยว ได้แก่ เงินทุน เวลา แรงงาน และทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชน

3. ความต้องการของชุมชนในการเข้าร่วมการจัดการ/หรือให้บริการนักท่องเที่ยว

4. ความเข้มแข็งของชุมชนและผู้นำ ผู้นำชุมชนที่สมาชิกในชุมชนให้ความนับถือและ เชื้อเพลิง สามารถให้สมาชิกของชุมชนรวมกลุ่มกันดำเนินการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนได้ ชุมชนมีความผูกพัน สามัคคี และยอมเสียสละในการทำงานเพื่อชุมชนในการจัดตั้งองค์กรการ ท่องเที่ยวและจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวให้ยั่งยืน และความสามารถของชุมชนในการเรียนรู้ และจัดการแก้ไขปัญหาที่อาจเกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวได้

ปัจจัยภายนอก ได้แก่

1. นโยบายของรัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการเปิดโอกาสให้ท้องถิ่น ได้เข้าร่วมใน การจัดการการท่องเที่ยว และ

2. ความร่วมมือจากภาครัฐและองค์กรเอกชน

นิพล เชื้อเมืองพาน (2542 : 57) ได้จัดระดับการมีส่วนร่วมเป็น 4 ระดับ คือ การมีส่วนร่วม ร่วมในการวางแผน การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ การมีส่วนร่วมในการจัดสรรผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล ซึ่งสุริพร พงษ์พานิช (2544 : 4-6) ได้กล่าวถึงระดับการ มีส่วนร่วมของประชาชนที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไว้เช่นเดียวกัน แต่เพิ่มการมีส่วนร่วมของ ประชาชนที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไว้เช่นเดียวกัน แต่เพิ่มการมีส่วนร่วมในการบำรุงรักษา

ดังนั้นจึงสามารถสรุประดับการมีส่วนร่วมได้ว่า มีหลายระดับ โดยขึ้นอยู่กับปัจจัยภายใน ชุมชนซึ่งประกอบไปด้วยความพร้อมในด้านต่าง ๆ และความเข้มแข็งของผู้นำในชุมชน และปัจจัย ภายนอกที่ประกอบไปด้วยนโยบายและการสนับสนุนจากรัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

5. ยุทธศาสตร์การพัฒนการท่องเที่ยว

ยุทธศาสตร์การพัฒนการท่องเที่ยวไทย พ.ศ. 2550 ได้กำหนดตัวชี้วัดหลักและตัวชี้วัด ย่อยไว้โดยสรุปเฉพาะที่เกี่ยวกับงานวิจัยได้ดังนี้ (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2550 : เว็บไซต์)

วิสัยทัศน์ของสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว ได้กำหนดไว้ดังนี้ คือ ประเทศไทยเป็นแหล่ง ท่องเที่ยวที่ยั่งยืน มีคุณภาพและได้มาตรฐานระดับโลก และเป็นหนทางสำคัญของการนำรายได้เข้า สู่ประเทศ

พันธกิจที่สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยวให้การสนับสนุนคือ

1. สร้าง ส่งเสริม อนุรักษ์ พัฒนา หรือ พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้มีความยั่งยืน

2. ส่งเสริมการมีส่วนร่วม และ เสริมสร้างขีดความสามารถด้านการท่องเที่ยวให้แก่ทุกภาคส่วน

3. พัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยว ให้เป็นเครื่องมือในการสร้างรายได้ให้แก่ประชาชน
4. พัฒนา ยกระดับมาตรฐานอุตสาหกรรมท่องเที่ยว
5. สร้างความมั่นใจ อำนาจความสะดวก และ ให้ความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว
6. พัฒนความร่วมมือระหว่างประเทศด้านการท่องเที่ยว
7. การจัดการความยากจนระดับชุมชนด้วยการท่องเที่ยว
8. การปรับโครงสร้างการท่องเที่ยวให้สมดุล และแข่งขันได้อย่างยั่งยืน

การต่างประเทศ และเศรษฐกิจระหว่างประเทศด้านการท่องเที่ยว

เป้าหมายตามวัตถุประสงค์

1. ประชาชนมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการท่องเที่ยว
2. บทบาทของประเทศไทยในการเป็นผู้นำด้านการท่องเที่ยวในเวทีโลก
3. การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ที่สอดคล้องระหว่างส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วน

ท้องถิ่น

4. พัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยวที่ตอบสนองต่อภารกิจ
 5. พัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ให้มีความยั่งยืนและสมดุลกับสภาพแวดล้อม
- สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยวมีกลยุทธ์ในการพัฒนา คือ

1. พัฒนาขีดความสามารถของชุมชน และองค์กรปกครองท้องถิ่นให้สามารถพัฒนารูปแบบสินค้า และ บริการท่องเที่ยว เพื่อการสร้างรายได้

2. สร้าง ส่งเสริม อนุรักษ์ พัฒนา หรือ พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้ยั่งยืนมีคุณภาพ และได้

มาตรฐานสากล

3. พัฒนายกระดับมาตรฐาน การให้บริการ และปัจจัยสนับสนุนการท่องเที่ยว

4. พัฒนารัฐกิจบริการถ่ายทำภาพยนตร์ ให้มีศักยภาพ และส่งเสริมสนับสนุนอุตสาหกรรมภาพยนตร์ของประเทศไทย

5. ผลักดันความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยว

6. สร้างความมั่นใจ แก่นักท่องเที่ยวในการบริหารวิกฤติ อำนาจความสะดวกและให้ความปลอดภัย

ดังนั้นสรุปได้ว่า ยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวไทย เน้นสนับสนุนในเรื่องการสร้าง และส่งเสริม อนุรักษ์ พัฒนา หรือ พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้ยั่งยืน และยังช่วยในการกระจายรายได้ไปยังชุมชน ให้ประชาชนมีรายได้เพิ่มมากขึ้น

6. บทบาทขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่นต่อการจัดการท่องเที่ยว

องค์การบริหารส่วนท้องถิ่นจะมีสภาพพื้นที่ของเทศบาลส่วนใหญ่ มีทรัพยากรท่องเที่ยวอยู่พอสมควร ทั้งนี้แล้วแต่ศักยภาพของแต่ละพื้นที่ ลักษณะความเป็นเมืองจะเป็นพื้นที่เขตเมืองหรือกึ่งเมืองกึ่งชนบท ลักษณะพื้นที่มักจะเป็นศูนย์กลางของการจัดงานประเพณี ท้องถิ่นที่ส่งเสริมการท่องเที่ยว ดังนั้นบทบาทของเทศบาลต่อการท่องเที่ยวจึงสามารถดำเนินการได้โดยมีรูปแบบการท่องเที่ยว เช่น การท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรม การท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์และวัฒนธรรมท้องถิ่น การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและกีฬา เป็นต้น

6.1 บทบาทของเทศบาลต่อการท่องเที่ยว

บทบาทของเทศบาลที่มีต่อการท่องเที่ยว มีดังนี้

1. สำรวจ จัดทำข้อมูลแหล่งท่องเที่ยว และแสวงหาแหล่งท่องเที่ยวใหม่ที่มีศักยภาพในพื้นที่ โดยประสานงานกับจังหวัด องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใกล้เคียง
2. พัฒนาปรับปรุง พื้นฟูแหล่งท่องเที่ยว โบราณสถาน โบราณวัตถุ โบราณวัตถุในเขตพื้นที่ให้มีความสวยงาม เป็นระเบียบเรียบร้อย เพื่อสนับสนุนให้เกิดกิจกรรมการท่องเที่ยว และการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานให้มีความสวยงาม เป็นระเบียบเรียบร้อย เหมาะสำหรับการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการท่องเที่ยว
3. ประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ทางสื่อที่จัดหาให้ได้ รวมทั้ง ปรับปรุงพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว เช่น ป้ายชื่อสถานที่ท่องเที่ยว ให้มีทั้งภาษาไทย และ ภาษาต่างประเทศ เพื่ออำนวยความสะดวก และดึงดูดความสนใจนักท่องเที่ยว
4. ปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐาน ระบบบริการ สิ่งอำนวยความสะดวกในสถานที่ท่องเที่ยวให้มีคุณภาพมาตรฐาน เช่น ที่พัก ร้านอาหาร ร้านสะดวกซื้อ ร้านจำหน่ายสินค้าพื้นเมือง บริการพาหนะรับส่งนักท่องเที่ยว มัคคุเทศก์ท้องถิ่น เป็นต้น

6.2 บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษต่อการท่องเที่ยว

บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษต่อการท่องเที่ยว มีดังนี้

1. สำรวจ จัดทำข้อมูลแหล่งท่องเที่ยว และแสวงหาแหล่งท่องเที่ยวใหม่ที่มีศักยภาพในพื้นที่ โดยประสานงานกับจังหวัด องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใกล้เคียง
2. พัฒนา ปรับปรุง พื้นฟูแหล่งท่องเที่ยว โบราณสถาน โบราณวัตถุในเขตพื้นที่ให้มีความสวยงาม เป็นระเบียบเรียบร้อย เพื่อสนับสนุนให้เกิดกิจกรรมการท่องเที่ยว
3. ประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ทางสื่อที่จัดหาได้ รวมทั้ง ปรับปรุง พัฒนาแหล่งท่องเที่ยว เช่น ป้ายชื่อสถานที่ท่องเที่ยว ให้มีทั้งภาษาไทย และ ภาษาต่างประเทศ เพื่ออำนวยความสะดวก และดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยว

4. ปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐาน บริการ สิ่งอำนวยความสะดวกในสถานที่ท่องเที่ยว ให้มีคุณภาพมาตรฐาน รวมทั้ง พัฒนาเมืองให้มีความน่าอยู่ สวยงาม

5. ประสานและแสวงหาคำมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนากิจการท่องเที่ยวในพื้นที่ โดยอาจจัดตั้งกลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยว กลุ่มอาชีพที่เกี่ยวข้องกับกิจการท่องเที่ยว รวมทั้งการจัดตั้งกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อรักษาแหล่งท่องเที่ยว

6.3 บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลต่อการท่องเที่ยว

บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลต่อการท่องเที่ยว มีดังนี้

1. สำรวจ จัดทำข้อมูลแหล่งท่องเที่ยว และแสวงหาแหล่งท่องเที่ยวใหม่ที่มีศักยภาพในพื้นที่ โดยประสานงานกับจังหวัด และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใกล้เคียง

2. พัฒนา ปรับปรุง พื้นฟูแหล่งท่องเที่ยว โบราณสถาน โบราณวัตถุในเขตพื้นที่ที่มีความสวยงาม เป็นระเบียบเรียบร้อย เพื่อสนับสนุนให้เกิดกิจกรรมการท่องเที่ยว

3. ประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ทางสื่อที่จัดหาได้ รวมทั้ง ปรับปรุงพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว เช่น ป้ายชื่อสถานที่ท่องเที่ยว ให้มีทั้งภาษาไทย และภาษาต่างประเทศเพื่ออำนวยความสะดวก และดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยว

4. ปรับปรุงบริการ สิ่งอำนวยความสะดวกในสถานที่ท่องเที่ยวให้มีคุณภาพมาตรฐาน เช่น ที่พัก ร้านอาหาร ร้านสะดวกซื้อ ร้านจำหน่ายสินค้าพื้นเมือง บริการรับพาหนะรับส่งนักท่องเที่ยว มัคคุเทศก์ท้องถิ่น เป็นต้น

5. ประสานและแสวงหาคำมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว การจัดกิจกรรม การท่องเที่ยวในพื้นที่ โดยอาจจัดตั้งกลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยว กลุ่มอาชีพที่เกี่ยวข้องกับกิจการท่องเที่ยวรวมทั้งการจัดตั้งกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อรักษาอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว

7. บริบทตำบลเกาะเกิด จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

7.1 ประวัติความเป็นมาของตำบลเกาะเกิด

เดิมตำบลเกาะเกิดเป็นตำบลหนึ่งของอำเภอพระราชวัง (อำเภอบางปะอินในปัจจุบัน) จังหวัดกรุงเก่า (พระนครศรีอยุธยา) โดยมีการแบ่งการปกครองออกเป็น 9 หมู่บ้าน คือ หมู่ที่ 1 - 9 ต่อมาได้แยกหมู่ที่ 8 และ 9 ไปขึ้นเป็นตำบลสนามไชย อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ปัจจุบันตำบลเกาะเกิดจึงมีเขตการปกครอง จำนวน 7 หมู่บ้าน และได้รับการยกระดับเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเกิด เมื่อปี พ.ศ. 2540 มีทางหลวงสายเอเชีย ปทุมธานี - บางปะหัน (ทางหลวง

สาย 347) ตัดผ่านตำบล มีพื้นที่ทั้งหมด 13.026 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 8,141 ไร่ โดยมีอาณาเขตติดต่อกับพื้นที่ใกล้เคียง ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับตำบลบ้านพลับ อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ทิศใต้ ติดต่อกับตำบลสนามไชย อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ทิศตะวันออก ติดต่อกับตำบลบางกระสั้น และแม่น้ำเจ้าพระยา อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ทิศตะวันตก ติดต่อกับตำบลบ้านเป็ง อำเภอบางปะอิน อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ตำบลเกาะเกิด มีแม่น้ำเจ้าพระยาเป็นแหล่งน้ำที่สำคัญ และมีคลองสามเรือน คลองเขว ตำบลเกาะเกิดตั้งอยู่ริมแม่น้ำเจ้าพระยา ห่างจากอำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ประมาณ 1.5 กิโลเมตร และอยู่ห่างจากตัวจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ประมาณ 20 กิโลเมตร ในอดีตประชาชนใช้แม่น้ำเจ้าพระยาเป็นเส้นทางสัญจรไปมา ปัจจุบันมีสะพานข้ามแม่น้ำเจ้าพระยาจึงทำให้การคมนาคมติดต่อกับอำเภอได้สะดวก คือถนนลาดยางและทำเรือข้ามฟากตำบลบ้านพลับถึงที่ว่าการอำเภอ (องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเกิด. 2550 : 6)

โดยมีประวัติชื่อตำบลจากเรื่องเล่าต่างๆ กันมาว่าในสมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี มีพ่อค้าชาวจีนใช้เรือสำเภาล่องเรือค้าขายผ่านแม่น้ำเจ้าพระยา เมื่อล่องมาถึงบริเวณตำบลเกาะเกิด เกิดมีพายุพัดเรือสำเภากลางแม่น้ำ ครั้นพอนานเข้าได้มีตะกอนมาทับถมกันเกิดเป็นเกาะอยู่กลางน้ำชาวบ้านทั่วไปจึงเรียกชาวบ้านที่อาศัยอยู่บริเวณเกาะดังกล่าวว่า “ชาวเกาะเกิด” จึงกลายมาเป็นชื่อตำบลในปัจจุบัน

7.2 การบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเกิด

องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเกิดตำบลเกาะเกิดมีชื่อเสียงเกี่ยวกับ หลวงพ่อดำ หลวงพ่อธรรมจักร อันศักดิ์สิทธิ์ มีขนมไทย สมุนไพรหลายชนิดที่สร้างชื่อ เป็นที่ตั้งศูนย์ศิลปาชีพ ซึ่งทางตำบลมีวิสัยทัศน์ในการพัฒนาตำบลโดย จัดการให้มีการบริหารภายในองค์กรตามหลักการบริหาร การจัดการบ้านเมืองที่ดี หรือหลักธรรมาภิบาล (Good governance) โดยมี 6 ประการ คือ (อบต.เกาะเกิด. 2550 : 9)

1. หลักนิติธรรม ปฏิบัติตามกฎหมาย
2. หลักคุณธรรม ปฏิบัติงานตามมาตรฐานทางคุณธรรม และจริยธรรม
3. หลักความโปร่งใส ประชาชนตรวจสอบได้
4. หลักความมีส่วนร่วม สนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วม
5. หลักความรับผิดชอบ จัดสรรหน้าที่ความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่แต่ละฝ่าย

6. หลักความคุ้มค่า ใช้ทรัพยากรของประเทศด้วยความประหยัด

ตำบลเกาะเกิดได้กำหนดนโยบายในการบริหาร โดยแบ่งเป็นด้านต่าง ๆ ไว้ดังนี้

ด้านเศรษฐกิจและอาชีพ

1. ส่งเสริมการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อก่อให้เกิดเป็นอาชีพอันจะสร้างรายได้ให้แก่ประชาชนในท้องถิ่น

2. ฝึกอบรมและแนวเสริมความรู้เพื่อมุ่งหวังให้คนในชุมชนสร้างผลิตภัณฑ์ที่เป็นของตนเอง และครอบครัว ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง

3. ส่งเสริมสนับสนุนให้เกิดความเข้มแข็งของกลุ่มองค์กรชุมชน เพื่อเพิ่มรายได้ให้แก่มวลสมาชิก

ด้านสุขภาพอนามัยและสิ่งแวดล้อม

1. ส่งเสริมสุขภาพอนามัยของคนในชุมชนให้มีสุขภาพร่างกายแข็งแรง โดยการสนับสนุนการออกกำลังกาย การเล่นกีฬาและอื่นๆ

2. ป้องกันและระงับการเกิดโรคระบาดหรือโรคติดต่อต่างๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นในชุมชน

3. พัฒนารักษาสุขภาพแวดล้อมและเสริมสร้างทัศนียภาพของตำบลให้เป็นชุมชนที่น่าอยู่

4. คนพิการ คนชรา ผู้ยากไร้ หรือผู้ด้อยโอกาส ต้องได้รับความช่วยเหลือให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

ด้านการศึกษา ศาสนา วัฒนธรรมและประเพณี

1. มุ่งเน้นส่งเสริมให้เยาวชนในวัยศึกษาภาคบังคับ ได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึง

2. ส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษา โดยให้มีการนำนวัตกรรม เทคโนโลยี และบุคลากรที่มีความสามารถ ถ่ายทอดทักษะและประสบการณ์ให้กับเยาวชนในตำบล

3. สนับสนุนช่วยเหลือโครงการอาหารกลางวันให้กับนักเรียน ระดับประถมศึกษา ในสถานศึกษาในเขตพื้นที่

4. ส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนทั่วไปได้มีโอกาสได้รับการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

5. ส่งเสริมอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมประเพณีของท้องถิ่น เพื่อสร้างความสมานฉันท์ให้เกิดขึ้นกับคนในชุมชน

6. ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้นำทางศาสนาเข้ามามีบทบาท ในการเผยแพร่หลักธรรมและปฏิบัติของทุกๆ ศาสนาอย่างเท่าเทียมกัน

ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

1. สนับสนุนหน่วยรักษาความปลอดภัยประจำตำบล

2. จัดให้มีการเฝ้าระวังการเผยแพร่ระบาดของสารเสพติดในชุมชน
3. ส่งเสริมและสนับสนุนการป้องกันการบรรเทาสาธารณภัย
4. จัดให้มีเครื่องหมายจราจร สัญญาณจราจรตามเส้นทางสัญจรใช้ชุมชน

ด้าน โครงสร้างพื้นฐาน

1. พัฒนา ปรับปรุงเส้นทางคมนาคม ทั้งทางบกและทางน้ำ เพื่อการสัญจรไปมา
2. ปรับปรุง ซ่อมแซม ติดตั้งระบบไฟฟ้าแสงสว่างตามเส้นทางคมนาคมให้ทั่วถึง
3. ส่งเสริมและพัฒนาระบบสื่อสาร (โทรศัพท์ อินเทอร์เน็ต) ให้ทั่วถึงและเกิดประโยชน์

ต่อประชาชน

4. จัดให้มีน้ำเพื่อการอุปโภค บริโภค ให้แก่ประชาชนอย่างทั่วถึง
- #### ด้านการพัฒนาการเมืองการบริหาร

1. เปิดผู้รับฟังความคิดเห็นของตำบลเพื่อรับฟังความคิดเห็น และความต้องการต่างๆ

จากประชาชน

2. ส่งเสริมให้ประชาชนทุกสาขาอาชีพ ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล

3. ส่งเสริมการปรับปรุงการบริหารงานท้องถิ่น การพัฒนาบุคลากรและอาคารสถานที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการให้บริการที่เอื้อประโยชน์แก่ประชาชน

4. ส่งเสริมการดำเนินงานตามแนวทางและวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีขององค์กรปกครองท้องถิ่น

5. ส่งเสริมให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจในการปกครองท้องถิ่น ตามระบอบประชาธิปไตย

7.3 ข้อมูลทั่วไปของตำบลเกาะเกิด

องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเกิด มีพื้นที่ในเขตรับผิดชอบทั้งหมดประมาณ 13.026 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 8,141.25 ไร่ ครอบคลุมหมู่บ้าน ดังนี้ (อบต. เกาะเกิด. 2550 : 3)

หมู่ที่ 1 บ้านเกาะเกิด	มีประชากร 209 คน
หมู่ที่ 2 บ้านเกาะเกิด	มีประชากร 201 คน
หมู่ที่ 3 บ้านเกาะเกิด	มีประชากร 309 คน
หมู่ที่ 4 บ้านไต้	มีประชากร 342 คน
หมู่ที่ 5 บ้านไต้	มีประชากร 400 คน
หมู่ที่ 6 บ้านสามเรือน	มีประชากร 417 คน

หมู่ที่ 7 บ้านสามเรือน มีประชากร 222 คน

การคมนาคม การคมนาคมของตำบลเกาะเกิด สามารถติดต่อกับอำเภอและตำบลต่างๆ มี 3 สาย มีดังนี้ ทางบกถนนลาดยาง สาย 3020 บ้านพลับ-บ้านเกาะเกิด และถนนลาดยาง สายบ้านเกาะเกิด-ตลาด บขส.บางปะอิน ส่วนทางน้ำมีเรือโดยสารถึงโรงงานกระดาษ และอำเภอบางปะอิน

ด้านกีฬาและนันทนาการ องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเกิด มีลานกีฬาเอนกประสงค์ จำนวน 4 แห่ง คือ บ้านเกาะเกิด หมู่ที่ 2 บริเวณสนามกีฬาโรงเรียนวัดเชิงท่า บริเวณใกล้วัดพญาญาติ และบ้านสามเรือน หมู่ 6

ด้านการสาธารณสุข องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเกิดมีสถานบริการสาธารณสุขในเขตตำบลเกาะเกิด จำนวน 1 แห่ง คือ สถานีอนามัยตำบลเกาะเกิด สังกัดกระทรวงสาธารณสุข มีบุคลากรปฏิบัติงาน คือ นักวิชาการสาธารณสุข 1 คน และเจ้าพนักงานสาธารณสุข 1 คน

ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ในเขตพื้นที่ที่มีศูนย์ร่วมให้บริการประชาชน สำหรับแจ้งเหตุการณ์ต่างๆ จำนวน 1 แห่ง ตั้งอยู่ที่หมู่ 6 ตำบลเกาะเกิด และในเขตพื้นที่ มีตำรวจสายตรวจจากสถานีตำรวจภูธรอำเภอบางปะอินออกตรวจเป็นประจำ

ด้านวัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่น ประเพณีทำบุญตักบาตรวันขึ้นปีใหม่ ประเพณีวันสงกรานต์ ประเพณีถวายเทียนพรรษา ประเพณีลอยกระทง ฯลฯ

ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สภาพภูมิประเทศของตำบลเกาะเกิดเป็นที่ราบลุ่ม มีน้ำท่วมถึง พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ตั้งชุมชน และพื้นที่เกษตรกรรม โดยมีแม่น้ำเจ้าพระยาไหลผ่านในทุกหมู่บ้านของตำบลเกาะเกิด และสภาพดินส่วนใหญ่เป็นดินเหนียว มีความเหมาะสมดีในการปลูกข้าว

ด้านการเมือง การบริหาร องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเกิด มีเขตการปกครองจำนวน 7 หมู่บ้าน สามารถมีสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลได้ หมู่ละ 2 คนรวม 14 คน และคณะผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล 4 คน รวมทั้งหมด 18 คน

ด้านเศรษฐกิจ ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเกิด มีพื้นที่ทำการเกษตรประมาณ 26.92% ของพื้นที่ทั้งหมด หรือประมาณ 2,192 ไร่ ประชากรมีรายได้เฉลี่ย 41,730 บาท/คน/ปี (ข้อมูลจากการสำรวจข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน พ.ศ. 2550) ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้างในโรงงานอุตสาหกรรม ในเขตพื้นที่ใกล้เคียงประมาณร้อยละ 75 ทำการเกษตรร้อยละ 15 และอาชีพอื่นๆ ร้อยละ 10 โดยมี หน่วยธุรกิจ ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเกิด ประกอบไปด้วย ปิมน้ำมัน (ปิมน้ำหอม) ปิมน้ำมัน (หัวจ่าย) ร้านค้าอื่นๆ

ด้านสังคม ศาสนา ประชากรในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเกิด ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ มีวัด 2 แห่ง คือ วัดเชิงท่า หมู่ที่ 3 ตำบลเกาะเกิดและวัดพญาญาติ หมู่ที่ 4 ตำบลเกาะเกิด

ด้านการศึกษา มีสถานศึกษาอยู่ในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเกิดจำนวน 1 แห่ง คือ โรงเรียนวัดเชิงท่า

การประปา ปัจจุบันในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเกิด ใช้ระบบประปาหมู่บ้าน ซึ่งโอนให้องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเกิดบริหารจัดการจำนวน 3 แห่ง (ระบบประปาหมู่บ้านหมู่ที่ 6 ตำบลเกาะเกิด ยังมีคณะกรรมการประปาหมู่บ้านบริหารเองอยู่ 1 หมู่) คือ ระบบประปา หมู่ที่ 2 บ้านเกาะเกิด ระบบประปา หมู่ที่ 4 วัดพญาญาติและระบบประปา หมู่ที่ 7 บ้านสามเรือน

การไฟฟ้า เขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเกิด อยู่ในความรับผิดชอบของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค (อำเภอบางปะอิน) ปัจจุบันมีไฟฟ้าสาธารณะประมาณ 100% ของพื้นที่ และไฟฟ้าบ้านใช้ทุกหมู่บ้าน

การสื่อสาร เขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเกิด อยู่ในความรับผิดชอบของการไปรษณีย์โทรเลข (อำเภอบางปะอิน) และองค์การโทรศัพท์แห่งประเทศไทย (อำเภอบางปะอิน) ไม่มีที่ทำกำการไปรษณีย์โทรเลขในพื้นที่ตำบลเกาะเกิด แต่สามารถเดินทางไปใช้บริการในอำเภอบางปะอินได้

7.4 ข้อมูลสถานที่ท่องเที่ยว และ กิจกรรมต่าง ๆ ใน ตำบลเกาะเกิด

จากการศึกษาข้อมูลเบื้องต้นพบว่า ตำบลเกาะเกิด มีสถานที่ท่องเที่ยวและกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวที่ดำเนินอยู่ในปัจจุบัน คือ

1. สวนสมุนไพรและศูนย์การเรียนรู้เรื่องสมุนไพร

สวนสมุนไพรและศูนย์การเรียนรู้เรื่องสมุนไพร ตั้งอยู่บ้านเลขที่ 13/1 หมู่ 5 บ้านท้ายวัด ตำบลเกาะเกิด อำเภอบางปะอิน ที่แต่เดิมเริ่มจากการจัดตั้งกลุ่มเมื่อ พ.ศ. 2537 คุณลำพูน วรรณไว เป็นประธานกลุ่ม ได้ป่วยเป็นโรคมะเร็ง จึงได้กินยาที่เป็นของบรรพบุรุษ อาการจึงดีขึ้น จึงได้หันมาผลิตยาเม็ดลูกสมุนไพรอายุวัฒนะ ต่อมาเมื่อได้รับ (141/48) จึงได้เปลี่ยนชื่อเป็น สมุนไพรยาเม็ดลูกกลอนสมุนไพร หลังจากนั้นได้มีผู้สนใจใช้ทั่วไปอย่างกว้างขวางจนกลายเป็นแหล่งศึกษาดูงานแก่ชุมชนอื่น ๆ ทั่วไปและพัฒนาไปสู่การจัดการท่องเที่ยวที่ทำการศึกษารั้งนี้ด้วย

ภาพประกอบ 2 ศูนย์การเรียนรู้เรื่องสมุนไพร ชุมชนบ้านเกาะเกิด

ที่มา : อบต. เกาะเกิด. 2550 : 23

2. วัดพญาญาติ

วัดพญาญาติ สร้างขึ้นเป็นวัดนับตั้งแต่ประมาณ พ.ศ.2100 ตั้งอยู่หมู่ที่ 4 ตำบล เกาะเกิด มีพระครูสมุหสพชาติ เจ้าอาวาส พระประธานในโบสถ์ คือหลวงพ่อดำเป็นพระพุทธรูปปางสมาธิซึ่งตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำ เจ้าพระยา ห่าง 500 เมตร จากการที่ผู้ศึกษาได้สอบถามผู้สูงอายุที่จำเรื่องราวได้ดีคือ คุณยายบุญปลูก ลาบหนูน ได้เล่าว่า วัดพญาญาติ นี้เป็นวัดพี่น้องกับวัดพญาติการาม ตำบลไผ่ลิง อำเภอพระนครศรีอยุธยา เพราะผู้สร้างวัดเป็นพี่น้องกันมียศ เป็นพระยาในรัชสมัยสมเด็จพระมหาจักรพรรดิ พระมหากษัตริย์แห่งกรุงศรีอยุธยา ชาว บ้านมักเรียกว่า “วัดนอก” ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา เมื่อประมาณ พ.ศ. 2110 เขตวิสุงคามสีมา กว้าง 200 เมตร ยาว 688 เมตร เกี่ยวกับการศึกษาทางวัดได้เปิดสอน พระปริยัติธรรม แก่ พระภิกษุสามเณรตั้งแต่ปี พ.ศ.2507 มีหน่วยอบรมประชาชน ประจำตำบล ศูนย์ฝึกอบรมวิชาชีพ และห้องสมุด ตั้ง อยู่ในวัดนี้ด้วย

ภาพประกอบ 3 วัดพญาญาติ

ที่มา : อบต. เกาะเกิด. 2550 : 24

3. วัดเชิงท่า

วัดเชิงท่า ตั้งอยู่เลขที่ 38 หมู่ที่ 3 ตำบลเกาะเกิด อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย วัดเชิงท่าสร้างได้สร้างขึ้นในสมัยกรุงศรีอยุธยา เมื่อประมาณปี พ.ศ.2225 วัดเชิงท่าได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาเมื่อ พ.ศ. 2230 ต่อมาในปี พ.ศ. 2507 ได้มีการบูรณปฏิสังขรณ์เสนาสนะต่าง ๆ เกี่ยวกับทางด้านการศึกษาทางวัดได้มีการเปิดสอนพระปริยัติธรรม โดยเริ่มตั้งแต่ พ.ศ. 2547 นอกจากนี้ได้มีการสร้างโรงเรียนประถม และสถาบันการศึกษาของทางราชการ ซึ่งได้เริ่มเปิดสอนมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2518 จนถึงปัจจุบัน โดยใช้อาคารเอกเทศ ทำการเรียนการสอนสำหรับชั้นอนุบาล ถึงประถมศึกษาปีที่ 6 นอกจากนี้ภายในวัดยังมีสถานีนามัยและสถานที่ราชการที่สำคัญอีกด้วย

ภาพประกอบ 4 วัดเชิงท่า

ที่มา : อบต. เกาะเกิด. 2550 : 25

4. ศูนย์ศิลปาชีพเกาะเกิด

โครงการศูนย์ศิลปาชีพเกาะเกิด ตำบลเกาะเกิด อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้ก่อกำเนิดขึ้นตามพระราชเสาวนีย์ของสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ เมื่อวันที่ 15 ธันวาคม พ.ศ. 2540 ด้วยมีพระราชประสงค์ให้เป็น ศูนย์รวม และ ศูนย์อนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมของชาติ รวมทั้งการดำเนินชีวิตแบบไทย และอาชีพการ เกษตรให้อยู่คู่แผ่นดินไทยตลอดไป สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ พระราชทานพระราชเสาวนีย์ไว้เป็นแนวทาง ในการดำเนินโครงการศิลปาชีพเกาะเกิด ดังนี้ การตั้งศูนย์ศิลปาชีพแห่งใหม่ที่ตำบลเกาะเกิดที่ให้อำนาจเงินของมูลนิธิส่งเสริม ศิลปาชีพในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ รวมทั้งการจัดซื้อผลงานที่เกษตรกรจัดทำขึ้นเพื่อช่วยให้มีรายได้เพิ่ม การมีกิจกรรมศิลปาชีพควบคู่ไปกับการประกอบอาชีพ เกษตรกรตามแบบดั้งเดิม ทำให้เกษตรกรไม่ละทิ้ง ถิ่นฐานไปประกอบอาชีพในยุคที่เกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ

ภาพประกอบ 5 ศูนย์ศิลปาชีพเกาะเกิด

ที่มา : อบต. เกาะเกิด. 2550 : 26

5. หมู่บ้านท่องเที่ยวโอท็อป ตำบลเกาะเกิด (OTOP Village)

หมู่บ้านโอท็อป ตำบลเกาะเกิด อ.บางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นหมู่บ้านที่ตั้งอยู่ริมแม่น้ำเจ้าพระยา ซึ่งมีกลุ่มอาชีพทำผลิตภัณฑ์ จำนวน 7 กลุ่ม มีบริการนวด จากกลุ่มสตรีตำบลเกาะเกิด และกลุ่มสตรีสมุนไพรรสพาลดา เป็นพื้นที่ใกล้เคียง ซึ่งบริการด้วยความชำนาญ มีการนวด อบสมุนไพร ต่างรูปแบบ เช่น นวดตัว นวดสปา นวดแผนไทย นวดฝ่าเท้า นวดลูกประคบ อบสมุนไพร มีการจัดรับรองบ้านพัก Home Stay หมู่บ้านมีบริการบ้านพักแก่นักท่องเที่ยว ซึ่งบ้านพักจะเป็นบ้านริมแม่น้ำเจ้าพระยา ให้บรรยากาศร่มรื่น และ เย็นสบาย รับนักท่องเที่ยวได้จำนวน 150 คน และมีการบริการการท่องเที่ยวทางน้ำ จากบ้านเกาะเกิด ท่านสามารถล่องเรือเที่ยวชมทิวทัศน์สองฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาด้วยเรือเกาะเกิดนำโชค ซึ่งหมู่บ้านมีไว้บริการหากท่านล่องเรือขึ้น ทางเหนือ ท่านจะพบกับนิเวศธรรมชาติ พระราชวังบางปะอิน และเกาะแก่งต่าง ๆ ที่ยังมีบรรยากาศวิถีชีวิตแบบไทย ล่องเรือไปทางใต้ สามารถไปเยี่ยมชมศูนย์ส่งเสริมศิลปาชีพบางไทร และ ศูนย์ศิลปาชีพระหว่างประเทศ หรือหากจะจัดโปรแกรมไหว้พระ 9 วัด ก็สามารถทำได้

ภาพประกอบ 6 หมู่บ้านโอท็อป

ที่มา : อบต. เกาะเกิด. 2550 : 27

6. โฮมสเตย์เกาะเกิด

โฮมสเตย์เกาะเกิด ตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2548 โดยผู้ใหญ่ลำพูน พรรณไวย มีความคิดว่าการที่
เปิดบ้านให้คนจากที่ต่าง ๆ เข้าพักในตำบลได้ เป็นการเพิ่มรายได้ให้กับคนในชุมชน จึงชวน
ชาวบ้านเข้ากลุ่มโฮมสเตย์โดยมีสมาชิกรวมกัน 10 คน ต่อมาในปี พ.ศ. 2551 มีสมาชิกเพิ่มเป็น 17
คน และมีสมาชิกที่พร้อมรับแขกได้ 8 หลังคาเรือน กิจกรรมส่วนใหญ่ที่มีบริการนักท่องเที่ยว ได้แก่
การล่องเรือชมธรรมชาติ เยี่ยมชมภูมิปัญญาท้องถิ่น ศึกษาพืชสมุนไพร กิจกรรมทำน้ำข้าวยาสูบ
กิจกรรมทำขนมไทยพื้นบ้าน ฯลฯ

ภาพประกอบ 7 บ้านพักโฮมสเตย์

ที่มา : อบต. เกาะเกิด. 2550 : 27

8. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย (2543 : 4) ได้ศึกษา การมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อแสวงหารูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เหมาะสมและมีความเป็นไปได้ โดยเน้นการศึกษาปัจจัยดึงดูดนักท่องเที่ยว กิจกรรมในการมีส่วนร่วมของชุมชนรายได้จากกิจกรรมท่องเที่ยว แรงบันดาลใจที่ก่อให้เกิดการรวมกลุ่มโครงสร้างสมาชิก รูปแบบการจัดการ แหล่งเงินทุน การแบ่งภาระหน้าที่ในกลุ่มขั้นตอนการรับนักท่องเที่ยว รายได้ผลประโยชน์ตอบแทนและอื่นๆ

งานวิจัยดังกล่าวได้ศึกษาสถานท่องเที่ยวทุกภาคของประเทศซึ่งสรุปผลการวิจัยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องในภาคกลาง คือ กรณีหมู่บ้านทรงไทย บ้านโคกเกตุ ตำบลปลายโพรงพาง อำเภอมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น ผลการอภิปรายกลุ่ม พบว่า สมาชิกในชุมชนได้มีโอกาสเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมของการจัดการการท่องเที่ยวด้วยกิจกรรมต่างๆ เช่น เปิดบ้านทรงไทยให้นักท่องเที่ยวได้เยี่ยมชม นำนักท่องเที่ยวชมวิถีชีวิตแบบพื้นบ้าน เป็นต้น การจัดการท่องเที่ยวที่ดำเนินอยู่ทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงหลายประการ เช่น ชาวบ้านมีอาชีพเสริมมากขึ้น ต้นตัวในการรับนักท่องเที่ยว ท้องถิ่นเป็นที่รู้จักมากขึ้นสำหรับสิ่งที่จะต้องปรับปรุงพบว่า ยังมีอยู่หลายประการ เช่น บทบาทของผู้นำ เพราะจะมีส่วนสร้างความเป็นปึกแผ่นและระดมความร่วมมือของสมาชิกได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ฝ่ายราชการก็มีผลต่อความสำเร็จของการเริ่มต้นเป็นอย่างมาก

ทิวดีน รัตนเกตุ (2542 : บทคัดย่อ) ศึกษาศักยภาพพื้นที่และความพร้อมของชุมชนในการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ประเภทอ่างเก็บน้ำ : กรณีศึกษาอ่างเก็บน้ำคลองระโงก จังหวัดระยอง ผลการศึกษาพบว่า พื้นที่ที่มีความเหมาะสมต่อการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ คือพื้นที่ตอนกลางของบริเวณที่ศึกษา เช่น บริเวณรอบๆ อ่างเก็บน้ำ สามารถกำหนดเป็นจุดท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ได้ ที่สำคัญ ได้แก่ บริเวณเขาจุก บริเวณถ้ำเหมื่อน บริเวณศาลาคนเหล็ก บริเวณหมู่บ้านที่ 4 บ้านเหมืองแร่ เป็นต้น รวมทั้งเขตอุทยานแห่งชาติเขาชะเมาและเขาวง

ส่วนด้านความพร้อมของชุมชน พบว่า ประชาชนในพื้นที่ส่วนใหญ่มีความรู้เรื่องการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ระดับปานกลาง ร้อยละ 55.3 มีทัศนคติต่อการดำเนินการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในพื้นที่ระดับปานกลางร้อยละ 38.0 มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ระดับต่ำร้อยละ 38.7 และผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว พบว่า ความรู้มีผลต่อทัศนคติเรื่องการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แตกต่างกัน ตัวแปรที่มีผลสูงสุดต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ คือ ประเภทเอกสารสิทธิ์ในที่ดินที่อาศัยอยู่มากที่สุด ส่วนความคาดหวังในการลงทุนเพื่อพัฒนาพื้นที่เพื่อรองรับแนวทางการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ส่วนใหญ่ตอบว่ายังไม่แน่ใจ

โดยสรุปงานวิจัยของ ทิวดีน รัตนเกตุ กล่าวได้ว่าในด้านพื้นที่มีศักยภาพเหมาะสมต่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ แต่ด้านความพร้อมของประชาชนยังมีปัญหาและอุปสรรค โดยเฉพาะการจัดการพื้นที่ท่องเที่ยวกับแนวทางการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ จึงมีข้อเสนอว่า ควรมีการฝึกอบรมให้ความรู้เรื่องทรัพยากรธรรมชาติและ การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ให้แก่ประชาชนในพื้นที่ ควรมีการประชุมวางแผนการใช้ประโยชน์ในพื้นที่ร่วมกัน เช่น อบต. ควรมีบทบาทหรือเป็นแกนนำในการส่งเสริมและพัฒนาอย่างยั่งยืน

นัยนา ทองศรีเกตุ และคณะ (2547 : บทคัดย่อ) ทำการวิจัยเรื่องการวิจัยและพัฒนารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวชุมชนบ้านคีรีวง อำเภอถานสงกา จังหวัดนครศรีธรรมราช กรณีศึกษาเฉพาะการจัดการองค์การชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านคีรีวง โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) พบว่า สามารถถอดบทเรียนจากชุมชนได้ 2 ประเด็นคือ

1. บทเรียนเรื่องรูปแบบการจัดการชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านคีรีวง โดยโครงสร้างใหม่ของชมรมแบ่งเป็น 3 ฝ่าย คือ ฝ่ายแรกคณะกรรมการอำนวยการ ประกอบด้วย ประธานชมรม คณะกรรมการที่ปรึกษา เลขานุการและเหรัญญิก ทำหน้าที่ประสานงานภายนอกและภายใน ฝ่ายที่ 2 คือ ฝ่ายจัดการบริหารการท่องเที่ยว ซึ่งทำหน้าที่พัฒนาผลิตภัณฑ์ให้ตรงตามความต้องการของนักท่องเที่ยว ได้แก่ บ้านพัก ศึกษาเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชน และเพื่อนร่วมงาน ฝ่ายที่ 3

เป็นทีม สนับสนุนกิจกรรม เพื่อคอยติดตามการตลาด และดูแลความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว นอกจากนี้ชมรมได้จัดแผนและพัฒนางานของชมรมเป็นเวลา 3 เดือน แล้วจึงมีการประเมินภายในและภายนอก

2. ชาวบ้านและภาคอื่นๆ ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยว โดยชุมชนได้เข้าร่วมกิจกรรมทุกขั้นตอน นับตั้งแต่การสร้างความสัมพันธ์แบบหุ้นส่วน ร่วมทำกิจกรรมหาแนวทางแก้ปัญหาการจัดการท่องเที่ยว โดยเข้าร่วมเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน และชุมชนได้มีการจัดรายการวิทยุตามสายเพื่อสื่อสารกันภายในชุมชนอย่างทั่วถึง

สมพร ประกอบชาติ (2547 : บทคัดย่อ) วิจัยเรื่อง “การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในกลุ่มน้ำเพชรบุรีตอนล่าง : กรณีศึกษาชุมชนบางตะบูน อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี” ซึ่งเป็นการวิจัย 3 ระยะ จากผลการวิจัย 2 ระยะปรากฏผลดังนี้

ระยะที่ 1 พบว่า ชุมชนบางตะบูนมีทรัพยากรท่องเที่ยวที่สามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ/เชิงนิเวศ แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์และศิลปวัฒนธรรม รวมทั้งแหล่งท่องเที่ยวทางวิถีชีวิตที่น่าสนใจและมีเอกลักษณ์เฉพาะในด้านสถานการณ์ท่องเที่ยว พบว่าเป็นแหล่งที่มีนักท่องเที่ยวประเภทนักเรียน /นักศึกษา และผู้สนใจทั่วไปเข้าไปท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่องแต่ยังขาดแผนยุทธศาสตร์เพื่อจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนกำหนดเส้นทางท่องเที่ยวทางน้ำที่ดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยว และดำเนินการเตรียมความพร้อมของชุมชน

ระยะที่ 2 พบว่า อยู่ในระหว่างการดำเนินการ โดยมีแผนงานที่จะอาศัยศักยภาพของชุมชน และนักวิจัยจัดทำแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนกำหนดเส้นทางท่องเที่ยวทางน้ำที่ดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยว และดำเนินการเตรียมความพร้อม เช่น การจัดทำคู่มือการท่องเที่ยว การอบรมมัคคุเทศก์ท้องถิ่น รวมทั้งมีการทดลองการท่องเที่ยวนำร่องในชุมชน เพื่อนำไปสู่การวิจัยในระยะ 3 ต่อไป

ฐิติทธิ์ ชูชาติ และคณะ (2544 : บทคัดย่อ) วิจัยเรื่อง “รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเขตลุ่มแม่น้ำแดง” การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิจัยภูมิหลังและบริบทของ หมู่บ้านสบถ้าย ตำบลกุดช้าง จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อวิเคราะห์จุดแข็งและจุดอ่อน โอกาสและอุปสรรค ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จากผลการวิจัยพบว่า มีการจัดการท่องเที่ยวแบบเดินป่าผจญภัยและล่องแพ ซึ่งเป็นสร้างรายได้ให้กับชาวบ้าน แต่เนื่องจากการท่องเที่ยวแบบนี้ ทำให้เกิดปัญหาการทำลายทรัพยากรการท่องเที่ยว ทำให้ชาวบ้านสูญเสียผลประโยชน์และขาดรายได้ นักท่องเที่ยวขาดการเรียนรู้ ผลการวิจัยจึงได้เสนอรูปแบบการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน หรือการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 3 รูปแบบ คือ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศศึกษาระบบนิเวศป่า และความหลากหลายทางชีวภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อศึกษา ความหลากหลายของกลุ่มชาติพันธุ์ การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ เพื่อศึกษา

เส้นทางเดินทางสมเด็จพระนเรศวรมหาราช การท่องเที่ยวทั้ง 3 รูปแบบ คือ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เขตลุ่มน้ำแม่แตง โดยมีสภากายเป็นจุดศูนย์กลางในการเชื่อมโยงเครือข่าย

ทองยูน บุตรโสภ (2547 : บทคัดย่อ) วิจัยเรื่อง “การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนอย่างยั่งยืน : กรณีศึกษาท่าด่าน โฮมสเตย์ ตำบลหินตั้ง อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก” จากผลการวิจัยพบว่า ชุมชนมีการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและมีปัจจัยภายในของการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน ได้แก่ การสร้างบรรยากาศให้เกิดความอบอุ่นแก่นักท่องเที่ยว การบริการ และโปรแกรมการท่องเที่ยวที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน เนื่องจาก การสร้างบรรยากาศให้เกิดความอบอุ่นทำให้นักท่องเที่ยวรู้สึกถึงความเป็นกันเองของเจ้าของบ้าน ไม่ได้รู้สึกว่าเป็นคนแปลกหน้าก่อให้เกิดความพึงพอใจ นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจที่ได้รับการบริการในด้านการให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวการบริการขั้นพื้นฐานตลอดจนการอำนวยความสะดวกเป็นอย่างมาก และโปรแกรมการท่องเที่ยวที่มีความน่าสนใจและเหมาะสมในเรื่องราคาและสิ่งอำนวยความสะดวก ซึ่งปัจจัยทั้งสามส่งผลต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวและนำไปสู่การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนยั่งยืน

ฉัฐณิย์ ทวีผล (2547 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชุมชนป่าเมือง : กรณีศึกษาบ้านแม่กำปอง ตำบลห้วยแก้ว กิ่งอำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่” เป็นการศึกษาถึงการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนป่าเมืองซึ่งดำเนินธุรกิจการท่องเที่ยวภายใต้กระแสนโยบายการท่องเที่ยวยั่งยืน การท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชุมชนดังกล่าวมีศักยภาพตลอดจนความพร้อมในด้านสิ่งดึงดูดใจทั้งทางธรรมชาติและวัฒนธรรมโดยอาศัยแนวคิดที่สำคัญในการวิเคราะห์ได้แก่ แนวคิดที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน แนวคิดนิเวศวิทยา เศรษฐศาสตร์สิ่งแวดล้อม และ แนวคิดการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น

ธีราพร ถนอมกลิ่น (2548 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนและการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่น เกาะล้าน เมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี เป็นการศึกษาเรื่องรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนและการมีส่วนร่วมรวมถึงปัญหาและอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นในการจัดการการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนบนเกาะล้าน เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะแนวทางในการจัดการการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนบนเกาะล้าน

วรรณเพ็ญ เกิดสุวรรณ (2549 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการจัดการการใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าแบบมีส่วนร่วมระหว่างรัฐกับชุมชน: กรณีศึกษาชุมชนบ้านวังลุง ตำบลทอนหงส์ อำเภอพรหมคีรี จังหวัดนครศรีธรรมราช” ปัญหาการวิจัย คือ รูปแบบการจัดการการใช้ประโยชน์ทรัพยากรแบบมีส่วนร่วมระหว่างรัฐกับชุมชน ซึ่งเจ้าหน้าที่รัฐมีแนวคิดการจัดการการใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่า “แยกคนออกจากป่า” ส่งผลให้เกิดความขัดแย้งระหว่างรัฐกับชุมชน

เนื่องจากวิถีชีวิตชุมชน วัฒนธรรมชุมชนมีแนวทางการจัดการการใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่า “คนอยู่กับป่า” ซึ่งมีการดำรงอยู่ก่อนเกิดกฎหมายป่าฉบับต่างๆ

ปาริฉัตร วงศ์พานิช (2545 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การจัดทำเส้นทางศึกษาธรรมชาติเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน” เป็นการศึกษากระบวนการและระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดทำเส้นทางศึกษาธรรมชาติที่ชุมชนจัดทำขึ้น เพื่อใช้เป็นกิจกรรมหนึ่งของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชุมชนตะโหมด ต.ตะโหมด อ.ตะโหมด จ.พัทลุง โดยใช้วิธีการศึกษาแบบงานวิจัยเชิงคุณภาพและการพัฒนาทักษะการจัดทำเส้นทางศึกษาธรรมชาติร่วมกับคณะกรรมการป่าชุมชนและกลุ่มแกนนำสถานวัด ผลการวิจัยพบว่า การจัดทำเส้นทางศึกษาธรรมชาติป่าชุมชนเขาหัวช้าง มีแนวทางการจัดทำสอดคล้องกับการจัดทำเส้นทางศึกษาธรรมชาติในเขตสงวน แต่เส้นทางศึกษาธรรมชาติป่าชุมชนเขาหัวช้างเป็นเส้นทางที่มีคณะกรรมการป่าชุมชนเป็นผู้ดำเนินศึกษาธรรมชาติ เนื้อหาการสื่อความหมายมีความสอดคล้องกับแนวทางการดำเนินชีวิตของชุมชนที่พึ่งพิงธรรมชาติ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับประวัติความเป็นมา และความเชื่อต่าง ๆ เกี่ยวกับป่าเพื่อกระตุ้นให้ผู้มาศึกษาธรรมชาติเข้าใจความสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติมากยิ่งขึ้น

กฤษดา ยะการ (2543 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ความต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของประชาชนตำบลแม่ทราย อำเภอร่องกวาง จังหวัดแพร่” เป็นการศึกษาความต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศระหว่างประชาชนที่มีปัจจัยส่วนบุคคลที่แตกต่างกัน โดยปัจจัยที่ศึกษา ได้แก่ อาชีพ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

กฤษณา ภักดีอุทธรณ์ (2550 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนพื้นฐานของชุมชน : กรณีศึกษาชุมชนบ้านนา อำเภอสามเงา จังหวัดตาก การศึกษาครั้งนี้ใช้แนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้ข้อมูลเอกสารและการสัมภาษณ์จากผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น ผู้นำชุมชน ข้าราชการของหน่วยงานปกครองท้องถิ่นในพื้นที่ และประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชน ผลการวิจัยพบว่า การริเริ่มของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนพื้นฐานของชุมชนมีที่มาจากทั้งภายในและภายนอก ในส่วนของที่มาจากภายในนั้น สมาชิกของชุมชนบ้านนามีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาและความต้องการของตนและมีการรวมกลุ่มอาชีพที่เป็นประโยชน์ต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในส่วนของที่มาจากภายนอกนั้น กลุ่มนักวิจัยของมหาวิทยาลัยรามคำแหงได้จัดเวทีชุมชนเพื่อการวางแผนแม่บทสำหรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ สมาชิกชุมชนบ้านนามีส่วนร่วมอย่างแข็งขันในกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เช่น การรวบรวมความคิดเห็น การจัดตั้งกลุ่มอาชีพ การวางแผนแม่บทชุมชนเพื่อ

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การทำกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เช่น การจัดหางานทางด้านวัฒนธรรม เป็นต้น และการประเมินผล ส่วนปัญหาหลักคือ การขาดแคลนเงินทุนและขาดตลาดสำหรับสินค้าอุปโภคบริโภคที่ผลิตโดยชุมชน ผลกระทบของนโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแห่งชาติต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชน คือ การจัดตั้งเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ชุมชนจัดตั้งเครือข่ายชุมชนได้แต่ไม่สามารถขยายตัวไปสู่การจัดตั้งแม้แต่เครือข่ายท้องถิ่นได้ ทั้งนี้เพราะสมาชิกชุมชนขาดศักยภาพในด้านการศึกษาและประสบการณ์ในการยกระดับความสามารถของตน

โดยสรุปงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าว เป็นการศึกษาในเรื่อง ความพร้อมและการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ส่วนใหญ่ตัวแปรอิสระที่ศึกษา ได้แก่ ความคิดเห็นและความต้องการของชุมชนเกี่ยวกับการท่องเที่ยว ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยว และผู้มาเยี่ยมชม ตัวแปรตาม ได้แก่ ความพร้อมของชุมชน การมีส่วนร่วมของชุมชน และแนวทางในการส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยว ซึ่งผลการศึกษาลบส่วนใหญ่ ชุมชนมีความพร้อมและความต้องการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง ยังขาดในเรื่องของประสบการณ์และความรู้เกี่ยวกับการจัดการธุรกิจท่องเที่ยว ซึ่งในงานวิจัยนี้ได้ใช้แนวทางจากงานวิจัยดังกล่าว เป็นกรอบในการวิจัย ดังนี้คือ ตัวแปรอิสระ คือ ข้อมูลทั่วไปของชุมชน และผู้มาเยี่ยมชม ความคิดเห็น และความต้องการของชุมชนเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ความคิดเห็นของผู้มาเยี่ยมชม ตัวแปรตาม คือ ความพร้อมของชุมชน ความต้องการมีส่วนร่วมของชุมชน แนวทางการส่งเสริมการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ